

Handlingsplan för den biologiska mångfalden i skogarna i Södra Finland 2008–2016

METSO

Till miljöministeriet

Miljöministeriet tillsatte 17.4.2007 en beredningsgrupp med uppgiften att utarbeta ett förslag till handlingsplan för den biologiska mångfalden i skogarna i Södra Finland. Arbetsgruppen skulle lägga fram sitt förslag senast 15.12.2007. Arbetsgruppen kallade sig beredningsgruppen METSO II.

Handlingsplanen för att säkra biodiversiteten i skogarna i Södra Finland, västra delen av Uleåborgs län och sydvästra delen av Lapplands län (METSO), vilken verkställdes åren 2002–2007 i enlighet med ett principbeslut av statsrådet 23.10.2002, var utgångspunkten för beredningen av förslaget.

Beredningsgruppen hade till uppgift att fastställa följande:

1. handlingsplanens mål;
2. metoderna för att främja tryggheten av skogarnas mångfald; och
3. tillvägagångssätten för att gynna samarbetet mellan olika aktörer främjas när det gäller att trygga mångfalden; samt
4. utarbeta ett förslag till finansieringen av handlingsplanen;
5. utreda handlingsplanens ekologiska, ekonomiska och sociala verkningar; och
6. utarbeta ett förslag till uppföljning och mellanutvärdering av handlingsplanen.

Vid beredningen av handlingsplanen beaktades resultaten och slutledningarna av utvärderingen av METSOs verkningar samt de linjer som dragits i Skogssektorns framtidsöversikt och Finlands strategi för bevarande och hållbart utnyttjande av biologisk mångfald 2006-2016 (finns bara på finska?). Handlingsplanen riktar sig till samma område som METSO-programmet, dvs. Södra Finland, västra delen av Uleåborgs län och sydvästra delen av Lapplands län. Beredningen av METSO genomfördes på samma gång som granskningen av Finlands nationella skogsprogram 2010.

Att göra nätverket av skyddsområden mer smidigt, effektivt och representativt, att öka mångfalden i ekonomiskogarna, att förbättra kunskapsbasen samt att utveckla utbildningen, rådgivningen, kommunikationen och samarbetet var centrala teman i handlingsplanen.

Till ordförande för beredningsgruppen METSO utnämndes kanslichef Hautojärvi från miljöministeriet och till vice ordförande avdelningschef Aarne Reunala från jord- och skogsbruksministeriet. Till medlemmar kallades miljörådet Mikko Kuusinen från miljöministeriet, äldre budgetsekreterare Päivi Valkama från finansministeriet, miljöchef Petri Heinonen från Forststyrelsen, direktör Anders Portin från Skogsindustrin rf, skogsexpert Harri Hölttä från Finlands naturskyddsförbund rf, biträdande skogsdirektör Timo Nyrhinen från Centraförbundet för jord- och skogsbruksproducenter MTK, skogschef Harri Karjalainen från Finlands WWF, forstmästare Anne Rautiainen från Suomen Latu ry, sekreterare Lauri Ainasto från Trä- och specialbranschernas förbund, förhandlingschef Jyrki Ketola från METO – Skogsbranschens experter rf, informatiker Päivi Luostarinen från Suomen metsätilanomistajien liitto ry, miljöchef Lea Pöyhönen från Kuopio stad, forstmästare Mikael Aminoff från Svenska Lantbruksproducenternas Centraförbund SLC rf, fil. stud. Sonja Forss (t.o.m. 7.8.2007) och Bernt Nordman från Natur och Miljö rf (fr.o.m. 8.8.2007).

Till permanenta sakkunniga kallades naturvårdsdirektör Ilkka Heikkinen och kommunikationschef Anne Brax från miljöministeriet samt överinspektör Marjukka Mähönen från jord- och skogsbruksministeriet. Till sekreterare kallades programchef Paula Horne från Skogsforskningsinstitutet och miljöekonomiexpert Tommi Tenhola från Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio.

Beredningsgruppen sammanträdde 11 gånger. Vid dessa sammanträden hördes följande sakkunniga: professor Mikael Hildén från Finlands miljöcentral, skogsvårdschef Tarja Hämäläinen från Södra Savolax skogscentral, äldre forskare Aino Juslén från Finlands miljöcentral, miljöchef

Timo Lehesvirta från UPM-Kymmene Abp, äldre forskare Johanna Pohjola från Skogsforskningsinstitutet, specialplanerare Jussi Päivinen från Forststyrelsen, skogsekologiexpert Timo Soininen från Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio, äldre forskare Kimmo Syrjänen från Finlands miljöcentral och äldre forskare Tiina Tonteri från Skogsforskningsinstitutet.

Arbetsgruppen anordnade 7.11.2007 ett seminarium för intressegrupperna. På seminariet presenterades det preliminära innehållet i programmet och hördes intressegruppernas åsikter.

Arbetsgruppen fick experthjälp av en utredningsgrupp för handlingsplanen för den biologiska mångfalden i Södra Finlands skogar, som miljöministeriet tillsatte 17.4.2007 (bilaga 1).

Till promemorian hör tre avvikande åsikter och ett klarläggande uttalande.

Arbetsgruppen överlåter högaktningsfullt sin promemoria till miljöministeriet.

Helsingfors, den 17 december 2007

Sirkka Hautojärvi

Aarne Reunala

Lauri Ainasto

Mikael Aminoff

Petri Heinonen

Harri Hölttä

Harri Karjalainen

Jyrki Ketola

Mikko Kuusinen

Päivi Luostarinen

Bernt Nordman

Timo Nyrhinen

Anders Portin

Lea Pöyhönen

Anne Rautiainen

Päivi Valkama

Paula Horne

Tommi Tenhola

Innehåll

(Bilagorna saknas)

1 Inledning	6
1.1 Programmet för försöksskedet av METSO 2002–2007	6
1.2 Skogsmångfaldens tillstånd och skyddet av den	7
2 METSO-handlingsplanens mål och utgångspunkter	9
3 METSO-handlingsplan 2008–2016	9
3.1 Verksamhetsprinciper och finansieringskällor	9
3.2 Åtgärdsförslag	10
1 Naturvetenskapliga urvalskriterier	10
2 Återställande och naturvård av naturskyddsområdenas livsmiljöer	13
3 Utvecklandet av nätverket av skyddsområden	13
4 Tryggandet av den biologiska mångfalden i privata skogar	15
5 Samarbetsnätverk	17
6 Organisering av naturvärdeshandeln och samarbete	18
7 Naturvårdsåtgärder i statens ekonomiskogar	18
8 Tryggandet av mångfalden i kommunernas rekreationsskogar och statens friluftsområden	19
9 Rådgivning till skogsägare och utbildning av fackmän i skogsbranschen	20
10 Informationsförmedling	21
11 Förbättring av kunskapsunderlaget	21
12 Utveckling av uppföljningen av skogsmångfaldens tillstånd, datasystemen och statistikföringen	23
13 Inventeringar av naturtyper och arter	24
14 Uppföljning och utvärdering av verkställandet av handlingsplanen METSO	25
4 Utvärdering av verkningarna	26
4.1 Ekologiska, ekonomiska och övriga samhällseliga verkningar	26
4.2 Granskning av osäkerheten	29
5 Tidsplan 2008–2016	31
6 Sammanfattning av finansieringsbehoven för åtgärderna	31
BILAGOR	33

1 Inledning

1.1 Programmet för försöksskedet av METSO 2002–2007

År 2002 fattade statsrådet beslut om en handlingsplan för säkerställandet av biodiversiteten i skogarna i Södra Finland, västra delen av Uleåborgs län och sydvästra delen av Lapplands län (METSOs försöksskede 2002–2007). Handlingsplanen grundade sig på ett omfattande betänkande av METSO-kommissionen (2002). Verkställande av handlingsplanen leddes av miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet.

Målet med handlingsplanen var att trygga livsmiljöer som är viktiga för skogslika naturtyper och utrotningshotade arter samt skogarnas strukturella drag. Genom åtgärderna strävade man dels efter att skapa olika slags nya områden som upprätthåller mångfalden i skogarna och nätverk av sådana områden samt förbättra skyddet på de befintliga skyddsområdena på ett så kostnadseffektivt sätt som möjligt. Inom ramen för handlingsplanen utvecklades och experimenterades med frivilliga metoder för att trygga mångfalden i privata skogar. Därtill utfördes naturvårdsarbete i såväl statliga som privata ekonomiskogar.

I början av försöksskedet, våren 2003 innan de egentliga försöksprojekten startades, bereddes naturvårdsbiologiska kriterier för försöksobjekten för tryggandet av skogarnas mångfald. Som utgångspunkt för definitionen av kriterierna togs skogarnas karakteristiska strukturella drag och livsmiljöer som är eller håller på att bli sällsynta och som är viktiga för att trygga skogarnas biologiska mångfald. Fokus låg på identifiering av naturtyper och kvantitativ utvärdering av de ekologiska egenskaper som skulle sökas.

Som en del av handlingsplanen genomfördes två omfattande forskningsprogram kring mångfalden. År 2006 publicerades slutrapporten "I METSOs fotspår" (finns endast på finska) över de projekt som behandlade skogsnaturen inom ramen för programmet om biodiversitet (MOSSE, 2003–2006). En slutrapport från forskningsprogrammet för bristfälligt kända och hotade skogsarter (PUTTE, 2003–2007) utkommer i början av år 2008.

I handlingsplanen förutsattes en uppföljning av planen och en utvärdering med tanke på de linjer för säkerställandet av mångfalden som skulle dras år 2007. Slutrapporten av uppföljningen och utvärderingen av METSO omfattar, förutom bakgrunden till, genomförandet av och uppföljnings- och utvärderingsresultaten från 17 åtgärdspaket som genomfördes under försöksskedet, även en övergripande utvärdering av handlingsplanens verkställande och åtgärdernas ekologiska, sociala och ekonomiska verkningar.

Skogarnas skyddsnätverk består av skyddsområden, olika områden inom begränsat skogsbruk och vårdade naturobjekt i ekonomiskogar. Slutsatsen av utvärderingen var att skyddsnätverket för Södra Finlands skogar bör utvidgas och utvecklas. Förutom de ekologiskt motiverade målen borde man dessutom beakta de sociala och ekonomiska verkningarna på det regionala och lokala planet. Det är viktigt att ett flexibelt urval av skyddsmekanismer tillämpas beroende på den aktuella situationen och med beaktande av lokala förhållanden, och att det lokala samarbetet främjas och nya verksamhetsmodeller tas fram för hela landet.

De naturskyddsbiologiska kriterierna bedömdes överlag som goda när det handlade om att identifiera naturtyper och ekologiska egenskaper som är viktiga med hänsyn till mångfalden. Vid fastställandet av kriterierna framfördes önskemål om regionala tyngdpunkter och möjligheter att bättra ta fasta på det befintliga nätverket av skyddsområden och de naturvårdsbiologiska bristerna i detta.

1.2 Skogsmångfaldens tillstånd och skyddet av den

Nätverket av naturskyddsområden baserar i hög grad på nationella skyddsprogram för vissa typer av skyddsområden eller livsmiljöer. De första national- och naturparkerna grundades år 1938. På 1970–1990 talen startades flera naturskyddsprogram samt Natura 2000-nätverket, vilka alla relaterar till skyddet av skogarna:

- Programmet för nationalparker och naturparker (utvecklingsprogram 1978, kompletteringar 1980, 1985 och 1988)
- Myrskyddsprogrammet (grunddel 1979, komplettering 1981)
- Programmet för skydd av fågelrika insjöar och havsvikar (1982)
- Strandskyddsprogrammet (1990)
- Lundskyddsprogrammet (1989)
- Programmet för skydd av gamla skogar (Södra Finland 1992 och 1995, Norra Finland 1996)
- Natura 2000 (1998, komplettering 2002, EU-kommissionens godkännande 2005).

Naturskyddsprogram och liknande åtaganden verkställdes på sammanlagt ca 292 000 hektar under åren 1996–2006. I slutet av år 2007 hade ca 45 000 hektar av programmen ännu inte verkställts. Dessutom kan vissa områden genomföras även efter år 2009, då programmen redan borde vara genomförda i sin helhet i enlighet med ett beslut som ekonomisk-politiska ministerutskottet gav år 2005. Nämnade beslut av ekonomisk-politiska ministerutskottet är utgångspunkten för METSO-handlingsplanen när det gäller privat mark.

Omfattande utvärderingar av utrotningshotade arter i vårt land gjordes åren 1986, 1991 och 2000. Följande undersökning blir klar år 2010. Enligt den senaste uppskattningen lever 37,5 % av de utrotningshotade arterna främst i skogar, huvudsakligen i lundar och gamla moskogar.

Utrötningshotet beträffande naturtyperna i Finland utvärderades i en utredning som Finlands miljöcentral ledde åren 2005–2007. Utvärderingen går ut på att göra upp förteckningar och beskrivningar av utrotningshotade och bristfälligt kända naturtyper som man bör hålla ett öga på. Sammanlagt 83 skogsliknande naturtyper och naturtypsgrupper utvärderades med avseende på den kvantitativa minskningen och kvalitativa försämringen. Vid klassificeringen av naturtyper och fastställandet av kriterierna för den kvalitativa försämringen fästes särskild uppmärksamhet vid växtplatser, nedbrytningsfaser, förhållandet mellan träarter och störningsdynamiken i ekosystemet. Rapporten över utvärderingen av potentiella utrotningshotade naturtyper i Finland publiceras år 2008. De preliminära resultaten har beaktats i de naturvetenskapliga kriterierna i kapitel 3.2.

I Finlands rapport om verkställandet av naturdirektivet åren 2001–2006 utvärderades skyddsnivån i respektive naturgeografiska zon på alla naturtyper och arter som fastställts i bilagorna till EU:s naturdirektiv. I denna granskning hör största delen av landet till den boreala zonen. Tillståndet hos de skogsliknande naturtyperna på den boreala zonen klassificerades i genomsnitt som "ogynnsamt – otillräckligt". Till klassen "ogynnsamt – dåligt" hörde skogar på åsar, hagmark och svedjeängar, lövsumpskogar samt alluviala skogar. Inalles elva¹ av de skogsnaturtyper som avses i direktivet förekommer på den här zonen. Deras sammanlagda areal uppskattades till ca 3,1 miljoner hektar, varav den mest utbredda naturtypen, boreala naturskogar, täckte nästan hälften. I naturskyddsområdena håller skyddsnivån på naturtyperna i allmänhet på att förbättras avseende volym och struktur allteftersom trädbeståndet åldras och återställningsarbetet fortskrider. Även naturvärden i ekonomiskogar främjar bevarandet av skogarnas naturskyddsmässigt värdefulla strukturer. När det gäller arter som lever i skogliknande miljöer går resultatet av utvärderingen i huvudsak i samma riktning som för naturtyperna.

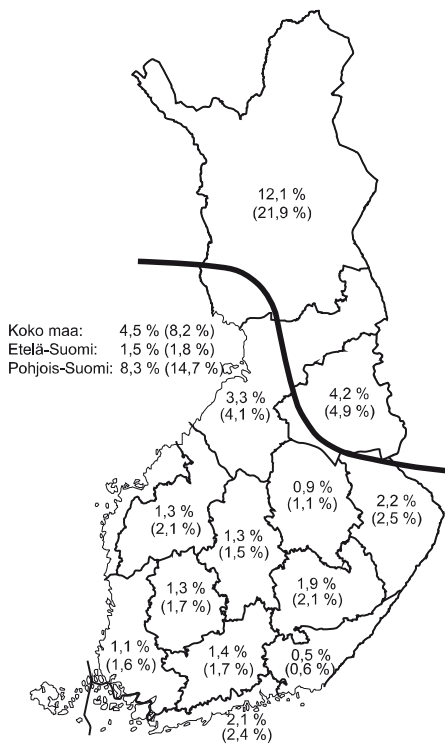
---

¹ Boreala naturskogar (9010), Naturliga primärskogar vid landhöjningskuster (9030), Lundar (9050), Ädellövskogar (9020), Lundskogar i raviner och sluttningar (9180), Äldre ekskogar (9190), Skogsbevuxen myr (91D0), Alluviala skogar (91E0), Skogar i anslutning till åsar (9060), Hagmarker och svedjeängar (9070), Lövsumpskogar (9080).

Vid utvärderingen av det finländska biodiversitetsprogrammet 1997–2005 fastställdes en fortsatt minskning av artbeståndet i skogar som är i naturligt tillstånd och i liknande skogar, särskilt minskningen av olika slags murkna träd, som den mest väsentliga förändringen i skogsnaturens mångfald under programperioden. Vid utvärderingen konstaterades att många livsmiljöer, t.ex. moskogar, grankärr och lundar i naturligt tillstånd, och många strukturella drag, t.ex. murket trä och äldre lövträd, finns i otillräcklig omfattning i det nuvarande nätverket av skyddsområden.

Det finns sammanlagt 1,9 miljoner hektar strikt skyddade skogar, dvs. 8,2 % av skogsarealen (skogar och tvinmark). Skyddade skogar och skogar i begränsat skogsbruk utgör sammanlagt 2,9 miljoner hektar, dvs. 12,5 % av skogsarealen.

Skyddsområdenas andel av skogarna varierar i olika delar av landet (figur 1). I norra Finland (Lapplands, Norra Österbottens och Kajanalands skogscentralers verksamhetsområden) är 21,5 % av skogarna skyddade eller i begränsat skogsbruk, medan motsvarande andel i Södra Finland är 3,6 %. Den låga andelen strikt skyddade skogar på de hemi-, syd- och mellanboreala skogsvegetationszonerna en brist i nätverket av skyddsområden i Södra Finlands skogar. Andelen är dock klart högre än genomsnittet för Europa.

Figur 1. Andelen strikt skyddad skogsmark samt skogs- och tvinmark (inom parentes) av den totala arealen i olika skogscentralers verksamhetsområden, i hela landet samt i Södra och Norra Finland. Uppgifterna om Kustens skogscentral gäller hela skogscentralens verksamhetsområde. De totala arealerna för skogs- och tvinmark har tagits från den nionde riksomfattande skogsinventeringen (1996-2003). Källa: Skogsforskningsinstitutets METINFO-tjänst.

2 METSO-handlingsplanens mål och utgångspunkter

Målet med METSO-handlingsplanen är att stoppa tillbakagången hos de skogsliknande naturtyperna och skogsarterna, och att stabilisera en gynnsam utveckling av den biologiska mångfalden i skogarna fram till år 2016.

Målet nås genom att man

- förbättrar nätverket av skyddsområden;
- upprätthåller och utvecklar naturvärden i ekonomiskogar;
- stärker kunskapsbasen för utvärderingen och utvecklandet av åtgärderna; samt
- driver samarbete mellan skogs- och miljöorganisationerna, ger skogsägarna rådgivning, utbildar skogsyrkesmännen och förbättrar kommunikationen.

METSO-handlingsplanen verkställs genom ekologiskt effektiva och frivilliga åtgärder som medför kostnadseffekter.

Utgångspunkten för handlingsplanen är att den inte får äventyra eller bromsa upp slutförandet av fastställda skyddsprogram.

3 METSO-handlingsplan 2008–2016

3.1 Verksamhetsprinciper och finansieringskällor

Arbetsgruppen har i sina förslag gällande åtgärder som främjar mångfalden i skogarna tagit fasta på de erfarenheter som METSO-försöksskedet gett under åren 2002–2007 samt utvärderingarna av deras effektivitet. Arbetsgruppen anser att resultaten från METSOs försöksskede visar att målet för att säkerställa mångfalden kan uppnås på ett samhällsmässigt godtagbart plan med hjälp av metoderna i METSO-programmet.

De åtgärder som läggs fram i METSO-programmet grundar sig på ett ändamålsenligt urval av metoder och åtgärder, skogsägarnas frivilliga insatser, samarbete och kostnadseffektivitet. Under perioden för verkställandet förbereder man sig för omfattande miljöförändringar som inverkar på skogsnaturen, särskilt klimatförändringen och bekämpningen av denna. Tryggheten av skogarnas mångfald förutsätter åtgärder för att utveckla såväl nätverket av skyddsområden som naturvärden i ekonomiskogarna. Miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet ansvarar gemensamt för dirigeringen av METSO.

Skyddet och vården av skogsnaturen kan genomföras genom naturvårdshandel för en viss del av en lägenhets skog, lägenhetens alla skogar, flera skogsägares skogar som angränsar till varandra eller som ett omfattande samarbete mellan flera skogsägare. Korta tidsbundna skyddsavtal lämpar sig bäst för skydd av småarealsobjekt som kräver vård eller objekt med föränderliga naturvärden, medan långfristiga eller permanenta skyddsavtal lämpar sig för tryggheten av permanenta naturvärden eller naturvärden under långsam utveckling.

Genom metoder för naturvård och återställande kan man snabba upp och upprätthålla naturliga utvecklingsfaser hos objekt som är värdefulla avseende mångfalden samt främja områdenas inbördes koppling.

Genom att utveckla planeringen av naturvården och ge rådgivning till skogsägarna kan man sammankoppla målen för både mångfalden i skogarna och ett mångsidigt utnyttjande i privata ekonomiskogar och andra skogar som ägs av olika ägargrupper. I områden som är enhetliga avseende naturförhållandena kan man komplettera de befintliga skyddsområdena med hjälp av olika åtgärds kombinationer. Stabiliseringen av en gynnsam utveckling när det gäller trygghet av mångfalden förverkligas bäst när skogsägarna accepterar åtgärderna och metoderna och själva aktivt medverkar i genomförandet av handlingsplanen.

METSO-försöksskedet visade att samarbetet mellan aktörerna kan stöda tryggheten av mångfalden på ett kostnadseffektivt sätt. Det är också viktigt att det är lätt för skogsägarna att utträta ärenden med myndigheterna i frågor som gäller skogarnas mångfald. Detta förutsätter ett friktionsfritt samarbete mellan de regionala miljöcentralerna och skogscentralerna.

Avsikten är att statsrådet ska fatta ett principbeslut om METSO-handlingsplanen samtidigt med Nationella skogsprogrammet 2015. Beslutet styr verksamheten vid ministerierna och de underordnade förvaltningarna. METSO-åtgärderna finansieras i huvudsak med statliga medel. Handlingsplanen ska genomföras inom ramen för de anslag som ingår i de budgeter som miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet beslutar om samt i de årliga statsbudgeterna. De frågor som gäller programmets finansieringsbehov behandlas och besluts om slutgiltigt i anslutning till statens ram- och ekonomiprocesser. För en del av åtgärderna kan man ansöka om finansiering från EU:s finansieringskällor (Life+, EAKR, Förordningen om landsbygdens utveckling, ESR).

Miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet sörjer för att skogsägarna och de organisationer som medverkar i genomförandet av METSO har tillgång till tillräcklig information om olika finansieringsmöjligheter och för att även de andra förvaltningsområdena som inverkar på beviljandet av finansiering är medvetna om målen med METSO.

Arbetsgruppens förslag till finansiering av åtgärderna är riktgivande och har lagts upp så att inga andra finansieringskällor än statsbudgeten har antagits. Utvecklingen hos andra finansieringskällor tas i beaktande i statens ram- och budgetprocesser vartefter verkställandet av programmet fortskrider.

Under METSOs försöksskede utreddes möjligheterna att grunda en stiftelse som skulle finansiera skyddet av skogarna. Utredningen visade att det i vårt land finns flera stiftelser som i princip syftar till att använda donerade medel för främjandet av naturskyddet. Enligt undersökningar och medborgaradresser är finländarna redo att finansiera skyddet av skogarna. I ljuset av vissa utländska exempel kan man betrakta resultaten av medborgarfinansiering som lovande. Arbetsgruppen anser att det vid verkställandet av METSO är anledning att intensifiera samarbetet mellan statliga myndigheter och privata stiftelser som arbetar med naturskydd och att klargöra arbetsfördelningen mellan olika parter.

3.2 Åtgärdsförslag

1 Naturvetenskapliga urvalskriterier

I försöksskedet av METSO ansåg man det nödvändigt att för tryggheten av mångfalden i skogarna sammanställa gemensamma naturvårdsbiologiska kriterier för att åtgärderna skulle vara så ändamålsenliga och kostnadseffektiva som möjligt.

Utredningsgruppen för mångfaldsprogrammet för Södra Finlands skogar bearbetade de naturvårdsbiologiska kriterier som tillämpats under försöksskedet utifrån erfarenheterna och senaste forskningsrön. De naturvårdsbiologiska kriterierna grundar sig på de livsmiljöer och strukturella drag som är viktigast för mångfalden i skogarna (Bilaga 2). I urvalskriterierna ingår också sådana livsmiljöer som man anser vara lämpliga naturvårdsobjekt när det gäller att trygga mångfalden. Regionala aspekter, särskilt artförekomster och skogens läge i förhållande till nätverket av skyddsområden, är viktiga kriterier för objekten.

I METSO är följande livsmiljöer viktiga för den biologiska mångfalden:

- *Lundar*
- *Moskogar med rikligt av rötskadade träd*
- *Skogar nära små vattendrag*
- *Trädbevuxna myrar och kanter av skog kring dessa*
- *Lövsumpskogar och alluviala skogar*
- *Solexponerade åsar*
- *Mångfaldsobjekt på landhöjningskusten*
- *Trädbevuxna vårdbiotoper*
- *Skogsliknande miljöer på kalkberg och ultrabasisisk mark*
- *Övriga skogbevuxna berg i dagen, stup och blockfält som är betydande för mångfalden.*

Många utrotningshotade och krävande skogsarter förutsätter bevarande av vissa strukturella drag hos trädbeståndet eller vissa funktionella egenskaper hos livsmiljön. I METSO granskas följande strukturella drag, ekologiska variationsriktningar och andra egenskaper hos livsmiljöerna, samtliga med en särskild betydelse för mångfalden i skogarna:

- *Murket trä: murkna liggande träd, murkna högstubbar, torrakor, döda stående trädstammar, ihåliga träd, omkullblåsta träd*
- *Resliga och gamla lövträd: asp, björk, sälg, rönn*
- *Ädla lövträd*
- *Grovt brunnet trä*
- *Karaktär av lund, karaktär av kärr, källpåverkan, sipperytor, karaktär av sumpskog, karaktär av rikkärr*
- *Grundvattenpåverkan, kalkpåverkan, näringsrik berggrund*
- *Vattenhushållning i naturtillstånd eller återställbart tillstånd; samt*
- *Varierande struktur i trädbeståndet, öppningar i kronskiktet.*

Arbetsgruppen anser att de naturvetenskapliga kriterierna tagits fram för att stödja beslut som fattas för tryggheten av mångfalden både i skyddsområden och i ekonomiskogar, men att de inte är avsedda att tillämpas som strikta regler.

Utgångspunkten för inriktningen på metoderna och åtgärderna i programmet är att valda objekt ska uppfylla en eller flera naturvetenskapliga kriterier. Vid regional inpassning kan man ta fasta på konsekvenserna för näringslivet, rekreations- och turismanvändningen samt kulturvärdena. Urvalskriterierna utgör ett hjälpmedel för naturvårdshandeln.

Tabell 1 visar en preliminär fördelning av de åtgärder som ingår i METSO med utgångspunkt i den nuvarande skyddsnivån i skogarna och det uppskattade behovet av ytterligare skogsskydd. Tabellen utgör en grund för finansieringskalkylerna och siffrorna visas för olika livsmiljöer. Inriktningen av handlingsplanen preciseras i det nationella verkställighetsprogrammet som miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet utarbetar årligen för resultatstyrningen och i programmets regionala viktningar. Utbudet av olika livsmiljöer inverkar avsevärt på verkställandet

av handlingsplanen. Erfarenheterna från försöksskedet av METSO är uppmuntrande vad gäller utbudets tillräckliga omfattning.

De arealuppskattningar som visas i tabell 1 grundar sig på målet att trygga mångfalden och uppgifter om mängden livsmiljöer som är viktiga för mångfalden. Uppgifterna härrör huvudsakligen från den riksomfattande skogsinventeringen och en kartläggning av särskilt viktiga livsmiljöer enligt skogslagen. Målet är att väsentligt höja skyddsnivån för de livsmiljöer och det relaterade artbeståndet som visas i tabellen och att bromsa upp utvecklingen mot utrotning av skogsarter.

Tabell 1. Preliminär inriktning av handlingsplanen METSO 2008–2016.

	Permanent skydd (Naturvårdslagen)	Tidsbegränsat skydd (Naturvårdslagen)	Permanent och tidsbegränsat totalt (Naturvårdslagen)	Naturvärdeshandel i ekonomiskogar (Lag om finansiering av ett hållbart skogsbruk)
	ha	ha	ha	ha
Lundar	4000 – 9500	800 – 9500	4800 – 19000	15000 – 32000
Moskogar med rikligt av rötskadade träd	62 000 – 108000	1000 – 5000	63000 – 113000	40000 – 68000
Skogar nära små vattendrag	1000 – 5000	2500 – 4000	3500 – 9000	5000 – 10000
Trädbevuxna myrar och kanter av skog kring dessa	15000 – 30000	–	15000 – 30000	5000 – 10000
Lövsumpskogar och alluviala skogar	1000 – 5000	250 – 1000	1250 – 6000	250 – 2000
Solexponerade åsar	100 – 150	250 – 600	350 – 750	100 – 400
Mångfaldsobjekt på landhöjningskusten	4000 – 7500	1000 – 1500	5000 – 9000	3000 – 6000
Trädbevuxna vårdbiotoper	–	150 – 2000	150 – 2000	100 – 1000
Skogsliknande livsmiljöer på kalkberg och ultrabasisisk mark	100 – 500	100 – 300	200 – 800	100 – 200
Skogbevuxna berg i dagen, stup och blockfält som är betydande för mångfalden.	1000 – 4000	1500 – 4000	2500 – 8000	13000 – 43000
SAMMANLAGT	88 200 – 169 650	7 550 – 27 900	95 750 – 197 550	81 550 – 172 600

Arbetsgruppen föreslår att

- en arbetsgrupp tillsätts, där man i samarbete med intressegrupper utifrån utredningsgruppens arbete färdigställer de naturvetenskapliga kriterierna till praktiska anvisningar och fastställer de regionala tyngdpunkterna i dem för år 2008

- *livsmiljöbestämda verkställighetsprogram utarbetas, verkställighetsmål med resultatstyrning ges till de regionala miljöcentralerna och skogscentralerna och utfallet av skyddsmålen uppföljs*
- *ansvariga instanser är miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet*
- *finansieringsbehovet uppskattas till 20 000 euro.*

2 Återställande och naturvård av naturskyddsområdenas livsmiljöer

Målet med återställandet och naturvården är att trygga och öka den biologiska mångfalden i naturskyddsområdena. Återställningsåtgärderna riktar sig i huvudsak till skogar och myrar, och vidtas i allmänhet som engångsföreteelser. Naturvård bedrivs med regelbundna intervaller t.ex. i lundar, ädelträskogar, livsmiljöer som har förekomster av vissa utrotningshotade arter (t.ex. vitryggig hackspett) och på solbelysta åsbrinkar. Trädbevuxna vårdbiotoper sköts varje år.

Enligt en uppskattning från Forststyrelsen finns det ett behov av att återställa skogar och trädbevuxna myrar på omkring 12 000 hektar av statens naturskyddsområden. Därtill finns det ca 1 000 hektar av trädbevuxna vårdbiotoper som kräver vård, samt 2 500 hektar av övriga objekt som kräver naturvård. De motsvarande totala kostnaderna för programperioden 2008–2016 är 7,2 milj. euro, 4,9 milj. euro och 7,6 milj. euro.

I privata skyddsområden finns det sammanlagt 4 800 hektar skogar och trädbevuxna myrar som behöver återställas. Trädbevuxna vårdbiotoper kräver årlig vård på 670 hektars areal, och behovet av övrig naturvård (t.ex. lundar) i privata skyddsområden utgör 2 400 hektar. De motsvarande totala kostnaderna för programperioden 2008–2016 är 5,6 milj. euro, 0,5 milj. euro och 7,3 milj. euro.

I de nya naturskyddsområdena som grundläggs i och med naturvärdeshandeln uppskattas behovet av återställnings- och naturvårdsåtgärder till 10 000–20 000 hektar.

Arbetsgruppen föreslår att

- *livsmiljöerna vårdas och återställs i befintliga och nya skyddsområden där åtgärderna klart ökar förutsättningarna att trygga den biologiska mångfalden*
- *riksomfattande anvisningar och verksamhetsmodellskapas i syfte att förbättra kostnadseffektiviteten hos återställandet, arrangera uppföljningen och säkerställa riskhanteringen*
- *ansvarig instans ska vara miljöministeriet*
- *finansieringsbehovet för återställande och naturvård under åren 2008–2016 uppskattas enligt följande: 20 milj. euro för nuvarande statliga skyddsområden, 13 milj. euro för nuvarande privata skyddsområden och 15 milj. euro för de skyddsområden som ska grundas.*

3 Utvecklandet av nätverket av skyddsområden

Naturvärdeshandel

De metoder för tryggandet av skogarnas biologiska mångfald som finansieras med stöd av naturvårdslagen (1096/1996) siktar på ett permanent skydd eller ett skydd av permanent karaktär.

Målet är att bevara eller öka naturvärden som är bestående eller utvecklas långsamt. Vid valet av objekt används de naturvetenskapliga kriterierna som lades fram i åtgärd 1. Ett objekt kan skyddas genom att man i området grundar ett permanent eller tidsbegränsat privat naturskyddsområde eller så att det säljs till staten som naturskyddsområde. Skogsägaren får ersättning för de kostnader som åtgärden medför till fullt belopp samt för förlorad inkomst. Metoden väljs så att man på bästa möjliga sätt sammanlänkar målen för tryggheten av naturvärdena, skogsägarens syn på besittningen av objektet och en behörig användning av samhällets resurser. Om skyddet realiserar med ett tidsbundet avtal, fortsätter användningen av området efter att avtalet gått ut på det sätt skogsägaren önskar. Förslag om att grunda skyddsområden i skogarna genom naturvärdeshandel kan lämnas av skogsägargrupper med undantag av staten.

Finansieringsbehovet har beräknats utifrån kostnaderna för de projekt som genomfördes i försöksskedet av METSO. Kostnaderna inkluderar verksamhetskostnader på 12 %. Man har uppskattat att kostnaderna kan sänkas genom att man i närheten av de befintliga naturskyddsområdena även skyddar sådana områden som uppvisar mycket varierande trädbestånd eller utvecklingsfaser.

Arbetsgruppen föreslår att

- *frivilligt erbjudna naturskyddsområden verkställs i enlighet med den preliminära inriktningen i tabell 1 på 96 000–190 000 hektar fram till år 2016*
- *ansvarig instans ska vara miljöministeriet*
- *finansieringsbehovet gällande privata naturskyddsområden och köp av mark för statliga naturskyddsområden uppgår till 450–960 milj. euro åren 2008–2016*
- *försäljning av statliga fastighetstillgångar och användning av dessa som bytesmark fortsätter som finansiering för köp av naturskyddsmässigt värdefulla objekt fram till år 2016. Intäkterna från denna verksamhet uppskattas till ca 50 milj. euro.*

Forststyrelsens ekonomiskogar

Staten är en viktig skogsägare i närområden kring de nuvarande naturskyddsområden som hör till de mest betydande för skogens biologiska mångfald. I dessa områden används, efter prövning från fall till fall, lämpliga statsägda marker som komplettering till nätverket av skyddsområden. Överföringen av områden från affärsverksamhet till offentliga förvaltningsuppgifter görs som ändringar av Forststyrelsens balansstruktur i den ordningsföljd som anges i lagen om statliga affärsverk eller genom att man reserverar medel i statsbudgeten för köp av områden som ska ingå i de offentliga förvaltningsuppgifternas tillgångar. Forststyrelsens ekonomiskogar hör till affärsverkets grundkapital.

Arbetsgruppen föreslår att

- *Forststyrelsen i anslutning till planeringen av naturresurserna tar fram förslag till en utvidgning av sådana skyddsområden som är betydande för skogarnas mångfald med hjälp av statlig mark på högst 10 000 hektar under åren 2008–2016*
- *ansvarig instanser ska vara jord- och skogsbruksministeriet, Forststyrelsen.*

4 Tryggandet av den biologiska mångfalden i privata skogar

Naturvårdsplan

I och med omstruktureringen i skogsägarkretsarna ställer privata skogsägare allt mångsidigare mål för det skogsbruk de idkar. Detta ökar behovet av att göra innehållet i skogsplanerna för gårdens skogar mer mångsidigt. Ett nytt alternativ är att placera skogsplanens fokus i enlighet med målen för mångfalden i METSO. I en naturvårdsplan som läggs upp på skogsägarens beställning är målet att sammanfoga tryggandet av den biologiska mångfalden i skogarna med vården av skogen och den övriga skogsanvändningen. I naturvårdsplanen presenteras de objekt i skogslägenheten som uppfyller de naturvetenskapliga kriterierna. Förutom sedvanliga förslag på skogsvård och avverkning i ekonomiskogar innehåller planen förslag på naturvårdsarbete. De i METSO föreslagna åtgärderna för att säkerställa skogsmångfalden förutsätter alltid att objekten identifieras i terrängen och att de åtgärder som behövs definieras från fall till fall.

Arbetsgruppen föreslår att

- en modell och för planeringen av lägenhetsvis naturvård och sporrar för en allt mer omfattande tillämpning av naturvårdsplaner utvecklas i syfte att främja de mål som ställts för skogsmångfalden inom ramen för METSO
- finansieringsbehovet gällande upprättandet av lägenhetsvisa naturvårdsplaner uppskattas till 10 milj. euro för åren 2008–2016
- ansvarig instans ska vara jord- och skogsbruksministeriet.

Naturvårdeshandel i ekonomiskogar

Målet med de metoder som finansieras med stöd av lagen om finansiering av ett hållbart skogsbruk (1094/1996) är att trygga naturliga små arealer, objekt som kräver vård eller objekt med föränderliga naturvärden samt de naturvärden som ska bevaras vid sidan av skogsbruksåtgärderna. Metoderna kan tillämpas i såväl privatpersons skog som i samfällad skog. Skogsägaren får ersättning för de kostnader som åtgärden medför till fullt belopp samt för förlorad inkomst. Objektet blir alltid kvar i skogsägarens ägo. Finansiering i enlighet med lagen om finansiering av ett hållbart skogsbruk omfattar ett naturvårdesavtal och projekt för vård av skogsnaturen.

Naturvårdesavtal

Med det miljöstöd för skogsbruket som ingår i lagen om finansiering av ett hållbart skogsbruk får skogsägarna ersättning för extra kostnader eller förluster som har mer än ringa betydelse och som uppkommit i anslutning till bevarandet av skogens biologiska mångfald eller en särskild livsmiljö eller till annan naturvård. Miljöstödet är avsett främst för bevarandet av särdragen i särskilt viktiga livsmiljöer som avses i 10 § i skogslagen. Inom ramen för de anslag som står till förfogande kan miljöstöd även användas för andra objekt. Miljöstödsobjekten faller utanför den normala behandlingen av ekonomiskogar men naturvårdsarbete kan dock utföras i dem. När avtalsperioden går ut fortsätter användningen av området på det sätt skogsägaren önskar.

Naturvårdeshandeln, som var en av METSOs försöksprojekt, motsvarar avseende sina principer det miljöstöd som anges i lagen om finansiering av ett hållbart skogsbruk, men föremålen för naturvårdeshandeln bestäms utifrån naturvårdsbiologiska kriterier och är därför mer omfattande till sin karaktär. Försöksprojektet visade att skogsägarna var villiga att trygga mångfalden i skogarna på ett mer mångsidigt sätt än vad bestämmelserna i finansieringslagen ger utrymme för. Målet ska

vara att driva naturvärdeshandel som förvaltningsmässigt är så enkel som möjligt. Handeln ska möjliggöras med statliga anslag.

Ett tidsbestämt avtal mellan skogsägaren och staten, där skogsägaren i större omfattning än vad lagen kräver förbinder sig att upprätthålla eller öka naturvärden i en skog som uppfyller de naturvetenskapliga kriterierna, och får ersättning för detta, utgör en linje utifrån vilken ett miljöstöds i enlighet med finansieringslagen (544/2007) kan ändras så att det motsvarar de erfarenheter som fåtts från försöksprojekt.

Naturvårdsprojekt

Projekt för att vårda skogsnaturen kan genomföras även som ett samarbete mellan flera lägenheter. En större helhet ger bättre möjligheter att planera och göra vård- och iståndsättningsarbeten i naturvårdsmässigt värdefulla livsmiljöer som sträcker sig ut över flera lägenheter, t.ex. skapa kontinuitet av murket trä eller brända områden, betydande projekt för att iståndsätta ekonomiskogar för rekreations bruk och arbeten som syftar till att förbättra livsmiljöerna för vilt.

En genomföring av ett naturvårdsprojekt som berör flera lägenheter förutsätter initiativ och aktivt samarbete från skogsägarnas sida. Projektstarten kräver planering där man förutom vården av naturvärdena även beaktar skogsbruksanvändningen av projektområdet. Detta kan återigen skapa förutsättningar för gemensamma skogsbruks- och naturvårdsarbeten i projektområdet.

Projekt för skogsnaturen som ökar mångfalden är t.ex.:

- iståndsättning och vård av livsmiljöer som förändrats eller behöver vård i skogar på mineraljord
- tryggnad av myrmångfalden på trädbevuxna myrtyper
- vård av solexponerade livsmiljöer och naturvård av lavmoar
- hyggesbränning som främjar mångfalden och tryggnaden av mångfalden i områden som härjats av naturliga skogsbränder
- bevarande av vidsträckta grupper av naturvårdsträd.

Arbetsgruppen föreslår att

- objekt som tryggar mångfalden i privatskogar ökas med 82 000–173 000 hektar fram till år 2016. Objekten ska inkludera 400–800 st. vårdprojekt
- behovet av att göra ändringar i lagen om finansiering av ett hållbart skogsbruk till följd av METSO utreds under år 2008
- möjligheten att ersätta kostnaderna av ovan nämnda åtgärder även i andra skogar än privatägda skogar utreds under år 2008
- ansvarig instans ska vara jord- och skogsbruksministeriet
- finansieringsbehovet för tidsbestämda avtal, miljöstöden och naturvårdsprojekten för skogsnaturen uppskattas till 120–180 milj. euro för åren 2008–2016.

Behov av ändringar i skogslagstiftningen

Enligt lagen om bekämpning av insekt- och svampskador i skog (263/1991) ska skadade barrträd avlägsnas från skogen då det finns så mycket av dem att detta kan leda till att insekter som orsakar skogsskador sprider sig. Då mer än 10 % av stammarna i ett trädbestånd är skadade, eller om det i skogen finns en eller flera grupper med minst 20 skadade barrträd, skall dessa träd tas

bort ur skogen, eller också ska andra nödvändiga åtgärder vidtas för att hindra att insekter som orsakar skogsskador sprider sig. Murknande virke är dock ett viktigt strukturellt drag i skogsnaturens mångfald och döda träd bör sparas särskilt i livsmiljöer som definieras som särskilt viktiga i skogslagen.

Att identifiera och avgränsa särskilt viktiga livsmiljöer enligt skogslagen är problematiskt. Dessa s.k. skogslagsobjekt kan på grund av deras rikliga antal inte märkas ut på ett lagstadgat sätt i terrängen, som man gör vid naturtyper som skyddats enligt naturvårdslagen. Att objekten identifieras och avgränsas är dock en förutsättning för bevarandet av deras säregenskaper under genomförandet av skogsbruksåtgärder. Detta kräver också en friktionslös informationsgång mellan skogsägarna och de som utför skogsvårds- och avverkningsarbeten, särskilt när arbete utförs vintertid. Smålundar, källsprång samt bäckar och rännilar jämte omedelbara näromgivningar har varit de mest problematiska objekten när det gäller bevarandet av särdragen i livsmiljön.

Arbetsgruppen föreslår att

- lagstiftningen som gäller bekämpningen av insekt- och svampskador i skog justeras avseende tröskelvärdena för avlägsnande av skadade barrträd och utifrån undersökningsresultaten
- relationen mellan lagen om bekämpning av insekt- och svampskador i skog respektive skogslagen förtydligas i syfte att trygga mångfalden i skogarna dock med utgångspunkt i att de åtgärder som siktar på att öka mängden murket trä ska planeras och genomföras så att skogarnas hälsa inte äventyras
- åtgärder fortsättningsvis vidtas för att förenhetliga tolkningarna av särskilt viktiga livsmiljöer i olika delar av landet
- ansvarig instans ska vara jord- och skogsbruksministeriet.

5 Samarbetsnätverk

I de samarbetsnätverk som bygger på samarbetet mellan skogsägare sammankopplas skyddet och värden av skogarna med skogarnas användning. Målet med samarbetsnätverken är att skogsägarna aktivt ska utveckla mångfalden i skogar som angränsar till varandra och den näringsverksamhet som ansluter till utnyttjandet av denna mångfald. Ett samarbetsnätverk kan samtidigt främja företagsverksamheten och rekreatjonsbruket i anknytning till skogsmångfalden. Ett samarbetsnätverk kan också utgöra en del av byverksamhet.

Ett samarbetsnätverk behöver inte bestå av skogar som angränsar till varandra och förutsätter inte heller ett enhetligt avgränsat område, utan skogsägare som är särskilt intresserade av att på frivillig väg värna om skogarnas mångfald kan medverka i nätverket. Ett nätverk ställer inga som helst krav på medlemmarna och inte heller några begränsningar gällande de skogsägare som inte går med i nätverket. Områden för skogssamarbete som fanns tidigare och som främst syftade till att främja en smidig virkeshandel är ett exempel på samarbetsnätverk.

När det gäller att trygga mångfalden i skogarna finns de bästa förutsättningarna för samarbetsnätverk i närheten av befintliga skyddsområden eller andra viktiga art- eller livsmiljökoncentrationer. Nätverkens ekologiska främsta mål är att skapa vidsträckta och sammanlänkade områden som tryggar mångfalden. Sådana områden är viktiga t.ex. för upprätthållandet av den regionala kontinuiteten i brända områden och murket trä. Förutom privatskogar har även alla andra som äger skog i området möjlighet att medverka i ett samarbetsnätverk.

Innovativa lösningar i anslutning till samarbetsnätverken skapar goda möjligheter att dra fördel av finansiering från EU när det gäller att utveckla verksamheten och starta och upprätthålla nya arbetsformer.

Arbetsgruppen föreslår att

- förutsättningar skapas för 10–20 st. samarbetsnätverk för tryggheten av naturens mångfald
- ansvariga instanser ska vara miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet
- finansieringsbehovet för planeringen och genomförandet av nätverket uppskattas till 3 milj. euro för åren 2008–2016.

6 Organisering av naturvärdeshandeln och samarbete

En framgångsrik naturvärdeshandel förutsätter djupt samarbete mellan de regionala miljöcentralerna och skogscentralerna. Miljöcentralerna och skogscentralerna utarbetar varje år en gemensam anbudsbegäran om naturvärdena utifrån de naturvetenskapliga kriterierna. Regionalt viktade anbudsbegäran kan riktas till alla skogsägare i ett område där en viss typ av livsmiljö eller ett visst strukturellt drag förekommer, i närheten av de befintliga skyddsområdena eller i ett område som ingår i ett samarbetsnätverk.

En skogsnaturrådgivare samlar in skogsägarnas anbud om objekten och sammanställer tillsammans med arbetsgruppen förslag på vilka objekt som ska väljas och ändamålsenliga metoder utifrån de naturvetenskapliga kriterierna, objektens läge och skogsägarnas anbud. Förslagen och hur de ska genomföras behandlas av den behöriga myndigheten, som avtalar med skogsägarna om hur skyddet och vården av objekten ska anordnas.

Miljö- och skogsmyndigheternas positionsdatasystem kan, inom ramen för bestämmelserna i personuppgiftslagen, utnyttjas vid fastställandet av de regionala tyngdpunkterna och inriktningen av anbudsbegäran.

Arbetsgruppen föreslår att

- regionala miljöcentraler och skogscentraler idkar naturvärdeshandel i samarbete med intressegrupper och med utgångspunkt i naturvetenskapliga kriterier och regionala viktningar under perioden 2008–2016
- ansvariga instanser ska vara miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet
- finansieringen av skogsnaturrådgivarnas arbete uppskattas till 13,5 milj. euro åren 2008–2016.

7 Naturvårdsåtgärder i statens ekonomiskogar

I statens skogar styrs naturvården enligt principerna för regional-ekologisk planering och i enlighet med Forststyrelsens miljöguide. Den ökade kunskapen om skogsarterna och livsmiljöerna har lyft fram nya åtgärder och sådana åtgärder som kan förbättras i syfte att främja naturvården i ekonomiskogarna. I statens ekonomiskogar genomförs särskilda avverkningar (huggning av små öppningar, plockhuggning och avverkning av sparträd) i målområden med begränsat skogsbruk,

samt naturvårdsmässiga hyggesbränningar. Sparträd lämnas kvar vid avverkning som skyddszoner i skogslignande skyddsområden och koncentrationer av naturobjekt. Därtill vårdas livsmiljöer på våtmarker, utreds skyddstillståndet i grankärr, rikkärr och trädbevuxna sumpskogar och görs förslag till åtgärder som förbättrar tillståndet, samt fortsätts arbetet med att kartlägga solexponerade livsmiljöer, planera vårdåtgärderna och verkställa dessa i samarbete med andra aktörer.

Arbetsgruppen föreslår att

- Forststyrelsens enhet Skogsbruk vidtar åtgärder som främjar mångfalden i statens ekonomiskogar i samarbete med Forststyrelsens enhet Naturtjänster under åren 2009–2016
- ansvariga instanser ska vara jord- och skogsbruksministeriet, miljöministeriet, Forststyrelsen
- finansieringsbehovet uppskattas till 4,75 milj. euro för åren 2008–2016.

8 Tryggheten av mångfalden i kommunernas rekreationsskogar och statens friluftsområden

Nästan alla kommuner äger skog. Drygt en tredjedel av dessa skogar är rekreations- och friluftsskogar. En enkät som KommunMETSO-arbetsgruppen genomförde under METSO-försöksskedet visade att en tredjedel av kommunerna är beredd att öka andelen rekreations- och friluftsskogar under de närmaste åren.

De som ansvarar för vården av kommunernas rekreations- och friluftsskogar kan bredda sin kompetens avsevärt när det gäller möjligheterna att öka mångfalden. De erfarenheter som METSO-försöksskedet gav och de naturvetenskapliga kriterierna för METSO-handlingsplanen ger värdefull bakgrundsinformation för planeringen av kommunskogarnas rekreations- och friluftsbruk.

Arbetsgruppen föreslår att

- de åtgärdsförslag gällande kommunskogarna som arbetsgruppen KommunMETSO lade fram under försöksskedet utvärderas och möjligheterna att finansiera dem utreds som ett samarbete mellan miljöministeriet och Finlands Kommunförbund under åren 2008–2010
- ansvarig instans ska vara miljöministeriet

Planer för vården och användningen av statens friluftsområden

De statliga friluftsområdena har en betydande allmän betydelse för friluftslivet. Därför ska de behov som gäller friluftsliv och rekreation alltid beaktas i åtgärder för att trygga mångfalden i dessa områden. Friluftsområdena kan fungera som stödområden för naturskyddsområden, såvitt deras grundläggande ändamål inte äventyras. I nya vård- och användningsplaner för områdena framhävs främjandet av skogarnas och myrarnas naturliga tillstånd samt vården av lundar.

Arbetsgruppen föreslår att

- Forststyrelsen utifrån de naturvetenskapliga kriterierna för METSO kompletterar naturinventeringarna på de statliga friluftsområden som ligger i METSO-området
- Forststyrelsen för perioden 2008–2010 sammanställer nya vård- och användningsplaner för friluftsområdena

- ansvariga instanser ska vara jord- och skogsbruksministeriet, Forststyrelsen.

9 Rådgivning till skogsägare och utbildning av fackmän i skogsbranschen

Rådgivning till skogsägare

När det gäller verkställandet av de åtgärder som syftar till att trygga mångfalden i ekonomiskogar är det viktigt att skogsägarna förstår syftet med åtgärderna och förhåller sig positivt till dem. Man har konstaterat att den rådgivning som riktar sig till skogsägare har ökat skogsägarnas kunskaper både om virkesproduktionen och om skogarnas mångfaldsvärden. Ökade kunskaper om skogsnaturens mångfald bäddar för att skogsägarna ska bjuda ut mer naturvärden i sina skogar för bevarandet av mångfalden.

Den omstrukturering som man väntar sig på den privata familjeskogssektorn inom de närmaste åren kommer att öka antalet kvinnliga skogsägare, skogsägare i glesbygden och unga skogsägare, och den rådgivning som kan ges dessa blir allt viktigare för vården av skogsmångfalden. Särskilda krav ställs på rådgivningen när det gäller ägare till små skogar, vilka på grund av skogens begränsade areal inte är skyldiga att erlägga skogsvårdsavgifter. Dessa kan för närvarande bara anlita den grupprådgivning som ges skogsägare. Det finns ca 120 000 st. små skogsbruksenheter i privat ägo. Dessa utgör sammanlagt ca 300 000 hektar.

En annan grupp av skogsägare som faller utanför den personliga rådgivningen som ges av skogsorganisationerna utgör de som har befriats från skyldigheten att erlägga skogsvårdsavgiften. Den skogsareal som ägs av dessa knappt 4 000 skogsägare utgör likaså ca 300 000 hektar. Rådgivningen till dessa personer hänger på kunskaperna hos de skogsfackmän som de anställer.

Den rådgivning som gäller mångfalden ska vara en balanserad del av den rådgivning som gäller skogsbruksverksamhet och av skogsplaneringen. Rådgivningens effektivitet kan förbättras genom att man i rådgivningen till skogsägarna lägger fram de ekologiska motiveringarna till de åtgärder som syftar till att främja mångfalden. I rådgivningen bör även inkluderas en uppskattning av de kostnader som tryggandet av mångfalden medför samt om eventuella skaderisker. Skogscentralerna, skogsvårdsföreningarna och virkesuppköparna har en central betydelse i den personliga mångfaldsrådgivningen till skogsägarna.

Målet med det nationella skogsprogrammet är att öka den inhemska marknadsavverkningen från dagens nivå till 10–15 miljoner kubikmeter per år. Man strävar efter att öka avverkningen framför allt i privata skogar, och därför är det särskilt viktigt att avverkningen och skyddet inriktas rätt. Marknadsföringen av METSO-metoderna ska göras till en balanserad del av all skogsbruksrådgivning som ges skogsägarna. På det sättet stöder de verkställandet av METSO och säkerställer att skogsägarna får tillräckligt med information.

Utbildning av skogsfackmän

Rådgivningen till skogsägarna och verkställandet av de åtgärder som lagts fram i denna handlingsplan förutsätter att de som arbetar i skogs- och miljöorganisationer och därmed samarbetar med skogsägarna är insatta i de åtgärder som främjar skogsmångfalden och deras ekologiska grunder. Det kommer ständigt ny information om de ekologiska motiveringarna till de mångfaldsfrämjande åtgärderna och nyttan av åtgärderna. Den växande kunskapen om de ekologiska verkningarna av olika åtgärder förutsätter att utbildningsprogrammen ständigt hålls aktuella. En brist i naturvårdsforskningen är att ekonomiska och även sociala omständigheter bara

behandlas i liten omfattning i utbildningen. Särskilt forskningen i de ekonomiska verkningarna av mångfaldstryggande åtgärder i skogarna och den relaterade utbildningen är tillsvidare bristfälliga.

Arbetsgruppen föreslår att

- innehållet i och inriktningen av mångfaldsrådgivningen till skogsägarna ska utvecklas för att den ska ge ett bättre stöd för verkställandet av METSO; särskild uppmärksamhet ska fästas vid att olika typer av skogsägare har olika utgångslägen och att sätten och möjligheterna att nå ut till dem varierar åtgärder för att göra METSO-metoderna mer kända kopplas till all skogsrådgivning under perioden 2008–2016
- utbildning i METSO-handlingsplanens metoder och naturvetenskapliga kriterier anordnas för personer som verkställer planen under åren 2008–2009, och att skogsfackmännen får kompletterande utbildning i skogsmångfald
- ansvariga instanser ska vara jord- och skogsbruksministeriet och miljöministeriet.

10 Informationsförmedling

Målet med informationsförmedlingen är att göra metoderna i METSO och kriterierna vid val av objekt kända i hela landet samt informera om hur METSO fortskrider. Detta vill man uppnå i synnerhet på områden där det önskas anbud. Målet är också "att ge METSO ett ansikte" genom att göra de aktörer och personer som deltar i arbetet kända. Dessutom ska man informera om åtgärdernas ekologiska, sociala och ekonomiska grunder och verkningar både i Finland och utomlands.

Handlingsplanen METSO görs känd genom att man ger den ett lättigenkännligt visuellt uttryck. Planens första fas stöds med en omfattande informationskampanj, i vilken olika medier utnyttjas på ett mångsidigt sätt. För att stöda de lokala aktörerna produceras gemensamt informations- och kampanjmaterial, som kan kompletteras flexibelt med lokalt innehåll. Målet är förutom att stöda de lokala aktörerna även att vara kostnadseffektiv. METSO-planens webbsidor förnyas och utvecklas till ett redskap som är mera interaktivt än det nuvarande och som också möjliggör elektronisk ärendehantering och som är till hjälp för de lokala aktörerna. Även intressentgruppernas medier behövs för att göra planen känd.

Arbetsgruppen föreslår att

- miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet i samarbete utarbetar informationsmaterialet och informationens innehåll. I planeringen och genomförandet av informationsförmedlingen utnyttjar de den sakkunskap som intressentgrupperna i METSO-planen har
- ansvariga instanser ska vara miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet
- finansieringsbehovet för informationen om METSO uppskattas till 1 milj. euro under åren 2008–2016.

11 Förbättring av kunskapsunderlaget

Forsknings- och utredningsbehovet i handlingsplanen METSO kan grovt indelas i två huvudgrupper: (1) forskning som producerar basuppgifter som är nödvändiga med tanke på målen

i METSO samt (2) forskning i anknytning till uppföljningen av åtgärderna i METSO och utveckling av planen samt utvärdering av dess verkningar.

Under pilotskedet av METSO genomfördes framförallt i forskningsprogrammen MOSSE och PUTTE forskning som gav nödvändiga basuppgifter. Forskningsprogrammen samt uppföljningsprojekten i anknytning till dem har betydligt förbättrat förutsättningarna att planera och rikta in åtgärderna i METSO. Resultaten i programmen utgjorde ett centralt kunskapsunderlag vid utvärderingen av vilken effekt pilotprojektet inom METSO hade. Det finns dock fortfarande behov av en allmän förbättring av kunskapsunderlaget.

Ekologiskt fokuserade allmänna forskningsteman är:

- fortsättning av PUTTE (Puutteellisesti tunnettujen ja uhanalaisten metsälajien tutkimusohjelma; Forskningsprogrammet för bristfälligt kända och hotade skogsarter)
- undersökning av de hotade skogsarternas och artgruppernas krav på livsmiljö samt deras spridningsförmåga och granskningar av naturtypernas skyddsbehov
- förbättring av kunskapsunderlaget i fråga om förekomsten av hotade naturtyper och behovet av skydd av dem
- de ekologiska, ekonomiska och sociala effekterna av avverkning som efterliknar naturlig störningsdynamik
- utredning av vilken effekt naturvårdsåtgärderna har i ekonomiskogar
- förberedelse för klimatförändringens inverkan i skogsnaturen samt återspeglingsen av åtgärderna för att bekämpa klimatförändringen på skogarnas biologiska mångfald
- inverkan av skydd och skötsel av skogsnaturen på utsläppet av växthusgaser och kolbalansen.

Samhällsvetenskapligt fokuserade allmänna forskningsteman är:

- den ekologiska och ekonomiska effektiviteten hos metodkombinationerna för att skydda den biologiska mångfalden
- inverkan på förutsättningarna för att skydda den biologiska mångfalden av åtgärderna för bekämpning av klimatförändringen och de övriga politiska riktlinjerna och åtgärderna som inverkar på virkeshandeln
- innovativa sätt att sammanjämka målen inom skogsbruket, inom skyddet av den biologiska mångfalden och inom det övriga nyttjandet av skogarna
- olika strukturer och förfaranden vid tillämpning av metoderna att skydda den biologiska mångfalden
- incitament som stöder skyddet av den biologiska mångfalden
- inverkan av de olika styrmetoderna inom olika sektorer på skyddet av skogarnas biologiska mångfald.

Utöver de allmänna forskningsteman kan man identifiera forsknings- och uppföljningsbehov i anknytning till hur man inriktar åtgärderna i METSO eller bevisar deras verkningar. I de olika åtgärdsgrupperna kan man identifiera nyckelfrågor. Man bör dock beakta att man först när man genomför åtgärderna i METSO kan få exakta svar på en del av forskningsfrågorna på medellång (5–10 år) eller lång (årtionden) sikt.

Statens sektorforskning förnyas genom att man år 2008 tar i bruk en verksamhetsmodell för ministeriernas gemensamma sektorforskning. Denna modell baserar sig på en delegation för sektorforskningen. Delegationen som verkar i anslutning till undervisningsministeriet grundar sin verksamhet på bedömning av forskningsbehovet i samhället, på de forskningsprogramhelheter som utformats på basis av bedömningen och de gemensamma forskningsuppgifter som ministerierna fört fram samt vid behov på konkurrensutsättning av forskningsprogrammen. En del av forskningsbehoven i METSO är sådana att de eventuellt kan beaktas när man planerar sektorforskningens forskningsprogramhelheter.

Arbetsgruppen föreslår att

- man fortsätter den forskning som tjänar genomförandet och utvärderingen av METSO.
- ansvariga instanser ska vara miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet
- finansieringsbehovet för forskningsverksamheten uppskattas till sammanlagt 12 milj. euro under åren 2009–2016.

12 Utveckling av uppföljningen av skogsmångfaldens tillstånd, datasystemen och statistikföringen

Utvärderingen av vilken effekt åtgärderna i METSO haft förutsätter uppföljning av skogsnaturens biologiska mångfald. Med hjälp av uppföljning av arterna av organismer och naturtyperna är det möjligt att visa vilken effekt METSO haft på skogsnaturen. För att kunna ställa kostnaderna i relation till effekten krävs åter att man för noggrann statistik över åtgärderna och de resurser som används för dem.

På basis av uppföljningen och statistikföringen kan man precisera, utveckla och vid behov ändra allokeringen av åtgärderna i METSO. Utvecklingen av uppföljningen av skogarnas biologiska mångfald tjänar också många nationella och internationella kunskapsbehov, bl.a. de rapporteringar som krävs i EU:s fågel- och naturdirektiv samt konventionen om naturens biologiska mångfald.

Över läget i Finlands skogar vad beträffar den biologiska mångfalden uppkommer det mycket användbar information i samband med det stora antal uppföljningsprojekt som redan länge pågått. Uppföljningen av skogarnas biologiska mångfald och ordnandet av rapporteringen i samband med denna kräver därför inga betydande nya projekt. Behovet av tilläggsresurser gäller utvecklandet av och stödet till de nuvarande uppföljningarna så att kontinuiteten garanteras och resultatens användbarhet förbättras. Det viktigaste är att rikta in resurserna på att samla in, bearbeta och rapportera den information som produceras på olika håll samt på att förbättra datasystemen.

Utvärderingen av återställandet av skogarna, av skogsvården och av effekterna kräver också standardiserade uppföljningsmetoder och geografiskt täckande uppföljningsnätverk. Med hjälp av uppföljning av kostnaderna kan man åter utreda hur kostnadseffektiv verksamheten är och hur kostnadseffektivt ett visst mål kan nås.

Olika slags information om naturens biologiska mångfald finns spridda i de olika aktörernas datasystem. Att förbättra tillgängligheten av centralt datamaterial är viktigt med tanke på uppföljningen i METSO. Målet med att ordna datamaterialen om naturens biologiska mångfald är att de ska vara lätt tillgängliga oberoende av i vilket datasystem de finns och vilken instans som har samlat in dem. Vid utvecklandet av datasystemen bör man beakta datasekretessfrågorna. Utvecklingsbehovet gäller datasystem både för skyddsområden och för ekonomiskogar. Datasystemen ska utvecklas så att de aktörer som utför praktiskt arbete har tillgång till för dem viktig information om avgränsningar i fråga om avtalen och åtgärderna.

Arbetsgruppen med uppgift att förenhetliga klassificeringen av och statistikföringen över skogsskyddet lade grunden för klassificeringen av skogarnas skyddade arealer och för statistikföringen i Finland. Skogsforskningsinstitutet fick i uppgift att planera systemet för statistikföringen och insamlingen av de årliga uppgifterna. Den information som saknas i den nuvarande statistiken över skyddet och som är viktigast arealmässigt sett gäller kommunernas rekreations- och friluftsskogar. I framtiden borde man samla in uppgifterna om skyddet kommunvis

så att man också skulle kunna ta fram statistik med precisare områdesindelning. Uppgifterna om skogarnas skyddsarealer borde i framtiden publiceras i en sådan form att de är internationellt jämförbara.

Arbetsgruppen föreslår att

- utvecklingen i fråga om läget beträffande skogarnas biologiska mångfald följs upp. Miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet avsätter resurser på insamling, bearbetning och samrapportering av uppföljningsdata
- de ekologiska och ekonomiska verkningarna av återställande och naturvård på naturskyddsområdena följs upp
- datasystemens kompatibilitet förbättras och informationen om objekten säkerställs i METSO.
- informationshanteringen av data om arter och naturtyper i naturskyddsområdena förbättras i naturskyddsförvaltningens effektivitetsprogram.
- statistikföringen över skyddsarealerna i skogarna utvecklas särskilt i fråga om kommunernas skogar, den kommunvisa statistikföringen och den internationella jämförbarheten
- ansvariga instanser ska vara miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, Skogsstyrelsen och Skogsforskningsinstitutet
- finansieringsbehovet för ordnandet av uppföljningen av läget i fråga om skogarnas biologiska mångfald samt utvecklingen av datasystemen och statistikföringen uppskattas till sammanlagt 3,6 milj. euro under åren 2008–2016
- finansieringsbehovet för restaureringen av statens skyddsområden och uppföljning av naturvården uppskattas till 4,4 milj. euro under åren 2008–2016
- finansieringsbehovet för uppföljning av privata skyddsområden uppskattas till 1,4 milj. euro under åren 2008–2016.

13 Inventeringar av naturtyper och arter

Data om naturtyper och arter behövs när man ska skydda och använda naturskyddsområden. Dessutom behövs basinformation för bedömning av om nätverket av skyddsområden är tillräckligt täckande, av tillräckligt hög kvalitet och tillräckligt representativt samt för bedömning av läget i enskilda områden. Vid uppföljning av klimatförändringen och anpassningen till den är det också viktigt att ha uppdaterad basinformation om skyddsområdena.

För arternas del ska man inrikta insamlingen av basinformation på att undersöka nuläget för de arter som är hotade och som med avseende på naturdirektivet, fågeldirektivet och övrigt skydd är betydande samt på att söka de kärnområden som är viktiga för dem. Det som är mest brådskande är att få uppdaterade uppgifter om var arter som behöver skyddas finns, och särskilt om de arter som behöver skyddsåtgärder.

Insamlingen av information om naturtyper är mest brådskande på nya skyddsområden som hittills inte inventerats samt på områden som det finns bristfälliga data om i fråga om naturtyperna. Dessutom ska det utredas vilka objekt bland de marker som överförs från Skogsforskningsinstitutet till Skogsstyrelsen som är betydande med avseende på den biologiska mångfalden och som är lämpliga att ta med i handlingsplanen.

För att få grunder för utvärderingen av METSO-planens effekt skulle det behövas mer information även om arterna i ekonomiskogarna. Utgångspunkten är att inventeringarna sker i gott samarbete med skogsägarna. Mer ingående och heltäckande information om de hotade och krävande arterna

är till nytta vid sammanjämkningen av skyddet av arterna, skogsbruket och övrig användning av skogen. Det räcker i allmänhet att skydda och vårda artförekomster i ekonomiskogar, eftersom det ofta innebär höga kostnader att grunda naturskyddsområden. Flera förekomster av hotade arter kan skyddas med små ekonomiska insatser, om man känner till dem när användningen av skogen planeras. Information om arterna är av vikt också när man bevarar viktiga strukturella drag och ökar antalet.

Arbetsgruppen föreslår att

- Skogsstyrelsen slutför inventeringarna av naturtyperna i de naturskyddsområden som omfattas av METSO
- man fortsätter med de nuvarande inventeringarna av arter och utvidgar dessa på naturskyddsområdena och utreder möjligheterna att göra inventeringar också i ekonomiskogar
- Skogsstyrelsen utför en områdesekologisk granskning och inventering av naturvärdena på de marker som den övertar av Skogsforskningsinstitutet. Arbetet inleds år 2008
- basinformation samlas in om de nya områden som kommer att omfattas av METSO-handlingsplanen
- man som en del av samarbetet mellan myndigheterna sörjer för upprätthållandet och uppdateringen av databasen över förekomsterna av hotade arter samt för informationsutbytet
- ansvariga instanser ska vara miljöministeriet, jord- och skogsbruksministeriet, Skogsstyrelsen och Finlands miljöcentral
- finansieringsbehovet för inventeringarna av naturtyper och arter samt för insamlingen av basinformation uppskattas till sammanlagt 16 milj. euro under åren 2008–2016.

14 Uppföljning och utvärdering av verkställandet av handlingsplanen METSO

Målet med uppföljningen är att årligen sammanställa en sammanfattning av hur åtgärderna genomförts. Dessutom ska man göra mellanutvärderingar 2010 och 2013 samt en slutvärdering år 2016 över de ekologiska, ekonomiska och sociala verkningarna. Utvärderingarna görs med hjälp av erhållna erfarenheter och forskningsresultat. Uppföljning och utvärdering behövs för att utveckla åtgärderna i planen och vid behov omfördela resurserna.

Arbetsgruppen föreslår att

- en uppföljningsarbetsgrupp tillsätts på bred bas med uppgift att stöda uppföljningen
- handlingsplanens verkningar utvärderas åren 2010, 2013 och 2016
- ansvariga instanser är miljöministeriet och jord- och skogsbruksministeriet
- finansieringsbehovet uppskattas till 0,7 milj. euro under åren 2008–2016.

4 Utvärdering av verkningarna

4.1 Ekologiska, ekonomiska och övriga samhällsliga verkningar

Riktgivande information om vilka effekter åtgärderna i handlingsplanen METSO har kan erhållas genom att man granskar tre allmänna scenarion: (1) nuläget fortsätter, vilket betyder att de nuvarande anslagen som finns tillgängliga för att trygga skogarnas biologiska mångfald gradvis sänks; (2) nuläget förbättras, i det avseendet att man ökar anslagen med de metoder som ingår i METSO-planen; och (3) den nuvarande strikt skyddade skogsarealen ökas enligt det alternativ som anknyter till revideringen av Finlands nationella skogsprogram 2010 och i vilket antogs att skogarnas skyddsareal i Södra Finland ökar till fem procent av områdets skogsareal.

Ekologiska verkningar

Planens ekologiska verkningar beror på den ökande areal som skyddar skogarnas biologiska mångfald, denna areals läge och de livsmiljöer som finns på den. Skyddet av skogarnas biologiska mångfald förutsätter att man upprätthåller olika typer av livsmiljöer och strukturella drag. Av den anledningen bör man granska olika livsmiljöers areal i stället för skogarnas totala areal och inrikta åtgärderna för att skydda den biologiska mångfalden samtidigt på livsmiljöer i olika typer av skogar. Dessutom bör man beakta att de ekologiska effekter som eftersträvas oftast uppnås först efter årtionden.

Om nuläget fortsätter försämras sannolikt den biologiska mångfalden i Södra Finland trots att restaurerings- och naturvårdsarbetena på skyddsområdena ökar skogarnas biologiska mångfald där, och åtgärderna i ekonomiskogarna för sin del förbättrar förutsättningarna för att upprätthålla skogarnas biologiska mångfald. Målen i planen nås sannolikt inte.

Med åtgärder som är inriktade på att förbättra nuläget kan man på ett betydande sätt höja nivån på skyddet av livsmiljön i skogarna och bromsa upp den negativa utvecklingen för de arter som är beroende av dessa livsmiljöer. Nätverket av skyddsområden blir allt mer representativt och de naturvårdsarbeten som görs i ekonomiskogarna förbättrar förutsättningarna för att arterna ska klara sig bra. De ekologiska effekterna beror på hur man inriktar åtgärderna i planen och vilket intresse enskilda skogsägare har av att främja den biologiska mångfalden i sina skogar. Om de uppsatta mångdmålen som ingår i tabell 1 i planen förverkligas kommer läget i fråga om naturvården i lundar, i moskogor med rikligt med rötskadade träd samt i trädbevuxna myrar och deras skogsbryn att bli betydligt bättre än nu. Sannolikheten för att man ska nå målen i planen blir betydligt högre än den är för närvarande.

En betydande ökning av den strikt skyddade arealen skulle höja nivån på skyddet av skogarnas biologiska mångfald och sannolikheten för att man når målen i handlingsplanen är hög. En snabb utökning av skyddsområdena skulle förutsätta betydligt större satsningar på restaurerings- och naturvårdsarbeten än för närvarande, eftersom exempelvis den totala arealen av enhetliga moskogor enligt de redan i dag gällande naturvetenskapliga primära urvalskriterierna är liten.

Ekonomiska verkningar

En fortsättning av nuläget (alternativ 1), varvid de åtgärder som framförs i handlingsplanen METSO inte tas i bruk i hela landet, minskar de omedelbara ekonomiska effekterna som skyddet av den biologiska mångfalden har. Indirekta ekonomiska verkningar kan uppstå framförallt om marknaden reagerar negativt på att bristerna i skyddet av den biologiska mångfalden åtgärdas. I detta

alternativ minskar förvaltningens omedelbara kostnader gradvis och anslagen för skydd av den biologiska mångfalden minskar.

De totala kostnaderna för alternativet att förbättra nuläget är 85–140 miljoner euro per år med förvaltningskostnaderna inberäknade. Av denna summa skulle man använda 70–120 miljoner euro per år till att utveckla nätverket av skyddsområden genom handel med naturvärden samt till att skydda den biologiska mångfalden genom handel med naturvärden i privatskogar. Förvärvskostnadernas andel är 10–16 miljoner euro per år.

I samband med beredningen av handlingsplanen METSO bedömdes vilka eventuella effekter alternativet att förbättra nuläget (alternativ 2) har på skogsbruket och sysselsättningen inom det samt på skogsindustrin, och vilka effekterna via dem blir på samhällsekonomin². I bedömningen undersöktes vilka ekonomiska verkningar de olika sätten att genomföra skyddet har på skogssektorn. Skyddet av den biologiska mångfalden inriktades i lika stor utsträckning på skogar i alla utvecklingskedan (utvecklingsklasser) genom att använda de metoder som ingår i planen (bestående skydd, tidsbegränsade avtal, naturvård av ekonomiskogar). I alla metoder var statens årliga insats 65 miljoner euro, i vilket inte ingår förvaltningskostnader för förvärv av områden. I en metod fokuserade man på skogar med träd av gammal årsklass och i en annan metod användes bestående skydd och naturvård av ekonomiskogar för att genomföra planen. I en tredje metod användes alla metoder som ingår i planen i skogarnas olika utvecklingsklasser.

Beräkningarna gjordes skilt för hela landet och för storområden. Som grund för storområdena användes skogscentralernas verksamhetsområden. Storområdena är Kust-Finland (Södra Österbotten, Kusten, Sydvästra Finland), centrala Finland (Mellersta Finland, Tavastland-Nyland, Birkaland) och östra Finland (Norra Karelen, Norra Savolax, Södra Savolax, Sydöstra Finland). Skogscentralernas verksamhetsområden Norra Österbotten och Sydvästra Lappland lämnades utanför undersökningen. Vid bedömning av effekterna användes scenarioanalys, i vilken man först beskriver läget inom skogssektorn fram till 2020 utan tilläggs-skydd (grundscenariot).

De undersökta metoderna att genomföra skyddet av skogarnas biologiska mångfald skulle ha ganska små effekter på hela skogssektorn. Effekterna skulle vara mindre om man vid genomförandet av planen inte använde tidsbestämda metoder, utan inriktade sig på naturvård av ekonomiskogar och strikt, bestående skydd. Då skulle skyddet av den biologiska mångfalden leda till att mängden virke som inte användes inom skogsbruket skulle vara mindre än om man inriktade sig på vård av ekonomiskogarnas gamla åldersklasser eller skydd på många nivåer.

På ett riksomfattande plan skulle åtgärderna orsaka en liten uppgång i priset på råvirke. Prisstegringen för barmassaved skulle vara mindre än prisstegringen på timmerträd. Inom den kemiska skogsindustrin är virkeskostnadernas andel av produktionskostnaderna betydligt lägre än inom sågindustrin, så prisstegringen på råvirke skulle ha betydligt mindre ekonomiska effekter inom den kemiska skogsindustrin än inom sågindustrin.

De metoder som ingår i planen skulle inte inverka på skogsägarnas inkomster av virkesförsäljningen på riksplanet delvis på grund av att prisstegringen på virke skulle kompensera minskningen i avverkningarna och delvis på grund av att avverkningarna skulle öka i norra Finland, där tilläggs-skydd enligt planen inte genomförs. Dessutom skulle de ersättningar som utbetalas för skyddet kompensera de bortfallna inkomsterna av virkesförsäljningen för de skogsägare som i stället för att sälja virke handlar med naturvärden.

Inom den mekaniska skogsindustrin skulle prisstegringen i fråga om rotpriserna på timmer öka produktionskostnaderna. Dessa kostnader har man hittills med varierande framgång kunnat överföra på produkternas pris. Inverkan skulle vara störst i centrala Finland och norra Finland.

---

² Pohjola, J., Hänninen, R., Honkatukia, J. och Kallio, M. 2007. Metsien monimuotoisuuden turvaamisen taloudelliset vaikutukset metsäsektorille ja kansantalouteen. Promemoria till beredningsgruppen METSO II 12.12.2007.

Prisstegringen på massaved skulle mest troligt inte ha någon nämnvärd inverkan på kostnadsstrukturen inom massa- och pappersindustrin.

På samhällsekonomisk nivå skulle METSO-handlingsplanen ha måttfulla effekter. För skogssektorns del skulle effekterna vara lite större än inom andra branscher. För hela skogsbrukets del uppskattades att värdestegringen skulle sjunka högst 0,8 %, och höjningen av rotpriserna skulle sänka värdestegringen inom skogsindustrins olika branscher 0,2–0,5 % jämfört med baslinjen. Sysselsättningen skulle sjunka inom hela skogssektorn 0,2–0,3 %, men i den totala sysselsättningen skulle denna förändring inte synas. Hushållens tillgängliga inkomster skulle sjunka med en knapp halv promille, och effekten på samhällsekonomin skulle stanna på knappa 0,5 promille jämfört med baslinjen.

Om man skulle öka åtgärderna för att skydda skogarnas biologiska mångfald i betydande grad från nuvarande nivå, skulle de ekonomiska effekterna öka. En omfattande och snabb ökning av skyddsområdena skulle innebära betydande administrativa kostnader, eftersom de nya skyddsområdena eller de områden som ansluts till skyddsområden är små i Södra Finland, i medeltal under 20 ha/område. Enligt utredningar skulle en utvidgning av skogsskyddet i Södra Finland så att det täcker 10 % av skogsmarken leda till en minskning av arbetsplatserna inom skogssektorn med cirka 2 300.³

I den utredning som gjordes i samband med revideringen av det nationella skogsprogrammet antogs åter att skogsskyddet i Södra Finland skulle öka så att det omfattar fem procent av skogsarealen. På basis av kalkyler skulle skillnaden i sysselsättningen mellan det scenario som innehåller tilläggskydd och begränsningar i importen av råvirke och det scenario där endast importen av råvirke begränsas vara cirka 1 700 sysselsatta år 2015⁴. Då skulle minskningen i den årliga omsättningen i skogsindustrin vara cirka 200 miljoner euro utan vidareförädlingsprodukter.⁵

Övriga samhällseliga verkningar

De mest betydande övriga samhällseliga verkningar som skyddet av den biologiska mångfalden medför anknyter till skogarnas kulturvärden, deras roll som rekreationsmiljö och livsmiljö på landsbygden, till den samhällseliga diskussionen om skyddet av den biologiska mångfalden, till sammanjämkningen av skyddet av den biologiska mångfalden och övriga användningsformer, till utvecklingen av olika samarbetsformer och samarbetsnätverk vad beträffar utnyttjande av skogarna samt till utvecklingen av sysselsättning som grundar sig på skogarna och skogsprodukter. Effekterna beror på omfattningen av de åtgärder som ingår i planen, på typen av åtgärder och hur de inriktas.

Om nuläget fortgår kommer de samhällseliga spänningarna i fråga om skyddet av skogarnas biologiska mångfald att bli framträdande, speciellt om virkesavverkningen ökar mycket och till exempel den ökade användningen av energin i skogarna leder till ett allt bättre tillvaratagande av virkesbiomassan.

I alternativet där man förbättrar nuläget innebär de åtgärder som grundar sig på frivillighet från skogsägarnas sida och som är inriktade på att skydda skogarnas biologiska mångfald att skogsägarnas roll i genomförandet av planen erkänns och att deras attityder gentemot bevarande

³ Mäki-Hakola, M. och Toropainen, M. 2005. Metsien suojelun vaikutukset tuotantoon ja työllisyyteen – Alueellinen ja valtakunnallinen panos-tuotosanalyysi. Pellervon Taloudellisen Tutkimuslaitoksen Raportteja 194. Helsingfors.

⁴ Toropainen, M. 2007. Metsäsektorin tulo- ja työllisyysvaikutusten kehitys vuoteen 2015. Verket Jussi Uusivuori, Maarit Kallio och Olli Salminen (red.). Alternativa kalkyler för beredningen av det nationella skogsprogrammet 2015 s. 48-52 (i tryck)

⁵ Kallio, M. 2008. SF-GTM -mallilaskelmat puumarkkinoiden ja metsäteollisuuden kehityksestä Kansallisen metsäohjelman 2015 valmistelua varten. Verket Jussi Uusivuori, Maarit Kallio och Olli Salminen (red.). Alternativa kalkyler för beredningen av det nationella skogsprogrammet 2015 s. 8-20 (i tryck)

av naturvärden blir positivare, vilket också torde avspegla sig i skogsvården i allmänhet. Att det utbetalas ersättningar, att området förblir i skogsägarens ägo om han eller hon så önskar och att verksamheten inskränker sig till åtgärder som behövs för att bevara värdena som gäller den biologiska mångfalden gör att åtgärderna lättare accepteras bland skogsägarna. Detta kan i sin tur leda till efterfrågan på en ny slags planering av skogsbruket på enskilda fastigheter samt olika slags nätverks- och samarbetsmodeller. De kan också väcka ett större intresse för att skapa nya värdekedjor vad gäller skogstillgångar och indirekt skapa nya arbetsplatser som baserar sig på upprätthållande av den biologiska mångfalden, såsom naturturism, i synnerhet på lokal nivå. Handlingsplanen METSO är i alla fall inte så omfattande att det inom dess ramar skulle skapas betydande näringsverksamhet, men den kan fungera som ett tilläggsincitament till skapande av en ny slags samarbets- och affärsverksamhet.

En betydande utökning av skyddsåtgärderna ökar tillgängligheten till skyddsområdena och möjligheterna att utveckla näringsverksamhet som grundar sig på biologisk mångfald. En betydande utökning av skyddsåtgärderna kan också leda till samhällsliga konflikter. I statens skogar skulle en eventuell övergång från att använda skogarna i ekonomiskt syfte till att skydda dem accentuera spänningarna mellan det ekonomiska nyttjandet av statens skogsegendom och genomförandet av skyddsåtgärder, och i synnerhet på lokal nivå där ändringen skulle inverka på sysselsättningen.

4.2 Granskning av osäkerheten

Då handlingsplanen METSO långt grundar sig på enskilda skogsägares beslut och på att skapa marknadsmekanismer är många av konsekvensbedömningarna osäkra. Man kan exempelvis inte på förhand veta om man kan få de naturvårdsmässigt sett allra värdefullaste objektet till skyddsobjekt i planen, och man vet inte heller var de objekt som kommer att omfattas av handeln med naturvärden finns. Man kan inte heller förutspå hur naturvärden och det tidsbestämda skyddet i ekonomiskogar kommer att genomföras samt vilka konsekvenserna av skyddet kommer att bli. Det är också möjligt att målen i planen delvis inte nås, om man inte lyckas skydda den biologiska mångfalden i alla skogsmiljöer på grund av för små resurser eller på grund av att skogsägarna inte är tillräckligt intresserade. Med anledning av de osäkerhetsfaktorer som grundar sig på den frivillighet som getts skogsägarna är uppföljning av planen viktig. Det är också viktigt att man på basis av uppföljningen har möjlighet att göra ändringar i inriktningen av metoderna som ingår i planen. Behovet att fortsätta åtgärderna i handlingsplanen efter år 2016 i vissa livsmiljöer bör granskas separat i utvärderingen 2013–2014.

Urvalsgrunderna kan i viss mån minska osäkerheten i fråga om handlingsplanen METSO, men man kan till exempel inte på förhand bestämma läget för enskilda nya skyddsobjekt. Objektens lägen och avståndet mellan dem inverkar bland annat på följande:

- förutsättningen för att nå särskilda mål för den biologiska mångfalden: Avståndet från källpopulationen bestämmer hur snabbt bestånd av livskraftiga arter som för närvarande är klassificerade som hotade kan utvecklas på områden som restaurerats, iståndsatts eller vårdats
- förutsättningen att nyttja områden till rekreations-, utbildnings- och turismverksamhet och affärsverksamhet kring denna: små spridda objekt skapar lokala förutsättningar men möjliggör inte ett omfattande nyttjande av objekten
- skogsbruket: vidsträckt strikt skyddade skogar kan lokalt inverka på virkesinköp

- kostnaderna för naturvård: de till arealen små privata skyddsområden som ägarna själva sköter vållar staten små kostnader. Däremot kan statens små och spridda skyddsområden vars värden vad gäller den biologiska mångfalden förutsätter regelbunden vård, vålla högre kostnader för statsekonomin än mer vidsträckta och enhetliga områden eller områden som ligger i nära anslutning till varandra, om man inte delar upp värden mellan lokala aktörer.

Med ett mångsidigt urval av åtgärder är det möjligt att i viss mån minska de osäkerhetsfaktorer som ingår i genomförandet av planen, eftersom man genom att erbjuda flera alternativa verksamhetsmodeller kan få skogsägare med olika mål för skogsbruket intresserade av att delta i skyddet av den biologiska mångfalden. Genom att betona betydelsen av skogarnas läge som garant för den biologiska mångfalden är det möjligt att få åtgärderna inriktade på områden som är gynnsamma med avseende på naturvärden. Om man däremot betonar vikten av objektets läge för kraftigt kan följderna bli att kostnadseffektiviteten blir sämre och att andra objekt som är värdefulla med tanke på skyddet av den biologiska mångfalden blir lämnade utanför.

Osäkerheten i genomförandet av METSO-planen kan minska genom att ändamålsenligt planera och inrikta åtgärderna som ingår i den regionala planen. Likaså kan inventeringarna och studierna minska osäkerheten. Att genomföra en plan som grundar sig på frivillighet från skogsägarnas sida är alltid osäkrare än att genomföra en traditionell skyddsplan som strikt grundar sig på lagstiftning. I fråga om de samhällsliga effekterna är osäkerheten i en flexibel plan som grundar sig på frivillighet från skogsägarnas sida i många hänseenden mindre än i en traditionell skyddsplan som grundar sig på lagstiftning och som kan leda till svåra konflikter och okontrollerbara konsekvenser. Fördelen med en plan som grundar sig på frivillighet är att man kan inleda genomförandet av den omedelbart, och det är möjligt att flexibelt ändra inriktning på verksamheten under planens genomförande. Beredningen av en traditionell skyddsplan tar lång tid, är tung att administrera och ger upphov till förändringsmotstånd, som försvårar genomförandet av planen. Efter att den har godkänts är det svårt att ändra den.

Den allmänna utvecklingen i verksamhetsmiljön avspeglar sig också på storleken och betydelsen av de konsekvenser som planen medför. En utveckling som höjer priset på råvirke accentuerar effekterna i anknytning till virkesproduktionen. Priset på råvirke kan stiga som en följd av utvecklingen av marknadsläget, vilket i sin tur kan bero på ökad användning av råvirke eller på att priset på importerat virke stiger. Höjningen av priset på råvirke höjer också priset på skogsbruksmarken, vilket betyder att man för att nå målen i METSO behöver högre anslag eller att det kommer att ta längre tid att nå målen. På motsvarande sätt ökar en sänkning av priset på råvirke möjligheterna att genomföra åtgärderna i planen.

På råvirkespriset inverkar i framtiden förutom utvecklingen inom skogsindustrin även energipolitiken och speciellt nyttjandet av bioenergi. En ökande användning av bioenergi kan skapa ekonomiskt nyttjandevärde för virke som hittills inte haft något ekonomiskt värde. Detta i sin tur kan minska förutsättningarna för skyddet av den biologiska mångfalden. En sådan utveckling skulle öka kostnaderna för att genomföra planen. Om anslagen för METSO-planen bevarades oförändrade från år till år, skulle de ekonomiska konsekvenserna minska på så vis att färre mål i planen skulle förverkligas. Detta i sin tur skulle betyda att de ekologiska målen i planen sätts på spel.

På lång sikt torde klimatförändringen inverka även på den biologiska mångfalden i skogarna. Oberoende av förändringens riktning eller kraft är det i alla fall sannolikt att de permanent skyddade objektens betydelse för den biologiska mångfalden kommer att förbli stor. De representerar livsmiljöer som avviker från ekonomiskogarnas och som kan bevara arter som inte kan klara sig i ekonomiskogar. Klimatförändringen kan också ännu mer betona betydelsen av naturvård i ekonomiskogar som ett sätt att anpassa sig till de eventuella konsekvenserna av en klimatförändring.

Utvecklingen av de samhälleliga värderingarna inverkar på möjligheterna att genomföra åtgärder som skyddar den biologiska mångfalden och även på hur stora deras sociala konsekvenser kommer att bli. Den biologiska mångfaldens status ökar möjligheterna att genomföra åtgärder, och statusen kan också inverka på exempelvis enhetspriset för områden eller naturvärden som anskaffas via anbudsförfarande. Om den biologiska mångfaldens status ökar, ökar trycket på att ändra sätten att sköta ekonomiskogarna. Dessutom minskar möjligheterna att i skogsvårds- och avverkningsarbeten tillämpa metoder som upplevs äventyra den biologiska mångfalden. Att satsa på att skydda den biologiska mångfalden kan i detta fall vara ett sätt att specialisera sig på marknaden och även få ekonomisk nytta av satsningen på skyddet av mångfalden. Om däremot den biologiska mångfaldens allmänna samhälleliga status minskar, blir den offentliga maktens åtgärder för att skydda den biologiska mångfalden viktigare, och då krävs det att man reserverar mer anslag än planerat för att genomföra planen. Alternativt kan man förkorta den tid under vilken planen genomförs.

5 Tidsplan 2008–2016

Under de första åren av handlingsplanen (2008–2009) är miljöförvaltningens resurser ännu bundna vid genomförandet av de naturvårdsprogram som man tidigare fattat beslut om samt vid genomförandet av nätverket Natura 2000. Det krävs även resurser för att utveckla och omfatta nya arbetsformer och nya praxis. I detta ingår bl.a. marknadsföring av metoderna, information, tillsättande av regionala samarbetsnätverk och fastställande av tyngdpunkter. Därefter ligger huvudvikten i planen på upphandling av permanenta och tillfälliga områden. Under senare hälften av planen ökar verksamheten med att iståndsätta, återställa och vårda naturen samt skydda de strukturella dragen.

6 Sammanfattning av finansieringsbehoven för åtgärderna

Tabell 2. Finansieringsbehovet för handlingsplanen METSO 2008–2016.

ÅTGÄRDSFÖRSLAG	Finansierings- behov	Miljöministeriet	Jord- och skogsbruks- ministeriet
	2008–2016		
	milj. euro	milj. euro	milj. euro
1. Naturvetenskapliga urvalskriterier	0,02	0,02	
2. Återställande av och naturvård i livsmiljöer på naturskyddsområden	48	48	
3. Utveckling av nätverket av skyddsområden	500–960	500–960	
4. Skydd av den biologiska mångfalden i privatskogar	130–190		130–190
5. Samarbetsnätverk	3	1,5	1,5

6. Organisering av handeln med naturvärden och samarbetet i fråga om denna	13,5	6,75	6,75
7. Naturvårdsåtgärder i statens ekonomiskogar	4,75*		
8. Skydd av den biologiska mångfalden i kommunernas rekreationsskogar och statens friluftsområden	-		
9. Rådgivning till skogsägare och utbildning av skogsexperter	-		
10. Genomförande av informationsverksamhet	1	0,5	0,5
11. Förbättring av kunskapsunderlaget	12	9	3
12. Utveckling av uppföljningen av skogsmångfaldens tillstånd, datasystemen och statistikföringen	9,4	9,2	0,2
13. Inventeringar av naturtyper och arter	16	16	
14. Uppföljning och utvärdering av verkställandet av handlingsplanen METSO	0,7	0,35	0,35
SAMMANLAGT milj. euro 2008–2016	733,62–1253,62	591,32–1051,32	142,30–202,30
milj. euro/år	81,51–139,29	65,70–116,81	15,81–22,48

*Enligt lagen om Forststyrelsen ett samhälleligt åliggande, ingen separat finansiering.

BILAGOR

BILAGA 1. Utredningsgruppens sammansättning

Till ordförande för utredningsgruppen kallades professor Mikael Hildén från Finland miljöcentral och till vice ordförande Pekka Salminen från miljöministeriet. Medlemmar var överinspektör Marjukka Mähönen, jord- och skogsbruksministeriet; specialplanerare Jussi Päivinen, Skogsstyrelsen; forstmästare Timo Soininen, Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio; biolog Sirkka Hakalisto, Norra Karelens miljöcentral; naturvårdschef Seija Tiitinen-Salmela, Mellersta Finlands skogscentral, som ersattes av Tarja Hämmäläinen, Södra Savolax miljöcentral; äldre forskare Tiina Tonteri, Skogsforskningsinstitutet; professor Mikko Mönkkönen, Jyväskylän yliopisto (Jyväskylä universitet); forskare Leena Leskinen, Joensuun yliopisto (Joensuu universitet) och professor Markku Ollikainen, Helsingfors universitet.

Som permanenta sakkunniga fungerade professor Olli Tahvonen, Skogsforskningsinstitutet; forskare Nina Vainikainen, Skogsforskningsinstitutet; överinspektör Mikko Peltonen, jord- och skogsbruksministeriet, som ersattes av äldre forskare Juha Siitonen, Skogsforskningsinstitutet; miljöråd Mikko Kuusinen, miljöministeriet och som sekreterare fungerade äldre forskare Kimmo Syrjänen, Finlands miljöcentral; forskare Terhi Koskela, Skogsforskningsinstitutet; forskare Hanna Kumela, Skogsforskningsinstitutet, som ersattes av forskare Jenny Fredrikson, Skogsforskningsinstitutet.

BILAGA 2. Naturvetenskapliga urvalskriterier för olika livsmiljöer i handlingsplanen METSO 2008–2016

LIVSMILJÖ

Lundar

KRITERIER

- Gamla lundar med rötskadade träd
- Övriga lundar av olika fukt- och näringsnivå vilka är betydande för den biologiska mångfalden
- Lundar som förändrats på grund av att de blivit granbevuxna eller påverkats på annat sätt av människan och som lämpar sig för istandsättning och vård

Moskogar med rikligt av rötskadade träd

- Gamla moskogar med rötskadade träd
- Äldriga moskogar med rikligt med lövträd
- Skogar som brunnit
- Områden med skogsskador i mångfaldsobjekt eller i närheten av skyddsområden
- Koncentrationer av rötskadade träd, hyggesbränningar som gjorts av naturvårdsskäl och livsmiljöer i moskogar, på vilka det är motiverat att lämna ett större antal sparträd i närheten av mångfaldsobjekt

Skogar nära små vattendrag

- Källkärr och källgölar med sin närmiljö
- Skogar vid randen av bäckar, rännilar och små fåror
- Skogar med grundvattenpåverkan eller sipporytor, och försumpade skogar
- Småvattenmiljöer och skogar som påverkas av grundvattnet, vilka lämpar sig för istandsättning och naturvård
- Skydds-zoner som är viktiga för den biologiska mångfalden och som finns vid småvatten i ekonomiskogar

Trädbevuxna myrar och kanter av skog kring dessa

- Trädbevuxna myrar och skogar vid randen av myrar
- Småmyrar och myrsystem med sina kanter, vilka kan återställas till naturtillstånd vad beträffar vattenhushållningen

Lövsumpskogar och alluviala skogar

- Myr-skogsmosaiker som varierar i liten omfattning
- Skogar som är belägna i älv-dalar och som regelbundet påverkas av översvämning
  - Lövträdsbevuxna ängar vid sjöstränder och skogar som översvämmas
  - För istandsättning lämpade strandängar och skogar som översvämmas

Solexponerade åsar

- Solexponerade sluttningar och ås-moar som är betydande vad gäller artbeståndet
- Solexponerade sluttningar och moar som lämpar sig för naturvård

Mångfaldsobjekt vid landhöjningskusten

- Övriga solexponerade miljöer som är betydande vad gäller artbeståndet och som lämpar sig för naturvård
- Utvecklingsserier av skogar vid landhöjningskusten
  - Utvecklingsserier som bildats av myrar och skogar
  - Enstaka livsmiljöer som är betydande för den biologiska mångfalden

Trädbevuxna vårdbiotoper

- Traditionella miljöer vid landhöjningskusten som lämpar sig för naturvård
- Hagar och skogsbetesmarker som är betydande vad beträffar artbeståndet
  - Helheter av traditionella skogbevuxna miljöer
  - Skogbevuxna traditionella miljöer som lämpar sig för istandsättning och naturvård

Skogbevuxna livsmiljöer på kalkberg och ultrabasisiska marker

- Skogar på kalkberg och kalkmarker samt traditionsnaturtyper
- Skogar på ultrabasisiska berg och marker

Skogsbevuxna berg i dagen, stup och blockfält som är

- Skogbevuxna livsmiljöer som är kalkpåverkade och som lämpar sig för naturvård
- Bergsskogar i naturtillstånd
  - Bergsbranter med närskogar

betydande för mångfalden

- Skogbevuxna blockmarker med närskogar
- Bergsskogsområden som till ytform och livsmiljötyper varierar i liten omfattning

KOMPLETTERANDE KRITERIER

Nuvarande arter

Förekomst av hotade eller andra krävande arter ökar objektets skyddsvärde

Läge i nätverket av skyddsområden

Målet är att trygga livsmiljöer som är viktiga för att dessa arter ska klara sig.
Närhet till skyddsområde ökar objektets skyddsvärde. Målet är att på lång sikt utvidga eller stöda nuvarande skyddsområden eller skapa ekologiska förbindelser mellan skyddsområden som ligger avskilt från varandra.

Bilaga 3. Avvikande åsikter och ett klarläggande uttalande

Till miljöministeriet

AVVIKANDE ÅSIKT

Gruppen som beredde METSO II satte som mål att stoppa tillbakagången för skogbevuxna naturtyper och skogsarter samt befästa den gynnsamma utvecklingen av den biologiska mångfalden i naturen senast år 2016. Målet är utmanande, och avsikten är att i målet försöka beakta såväl internationella som nationella mål vad beträffar skyddet av den biologiska mångfalden. Den framtidsöversikt för skogssektorn som den nuvarande regeringen i regeringsprogrammet har förbundit sig till satte som sitt mål att man i handlingsplanen METSO ska få till stånd en avsevärt bättre situation i fråga om skogsskyddet.

För det första är beredningsgruppens ståndpunkt vad gäller dimensioneringen av tilläggsskyddet med beaktande av de ovan nämnda målen inte tillräcklig. Arbetsgruppen har fastslagit dimensioneringen på basis av den tillgängliga statliga finansieringen, inte med beaktande av skyddet av den biologiska mångfalden. I det Nationella skogsprogrammet 2015 håller man tydligt på att öka målen för avverkningen i skogarna, och METSO-planen är den mekanism med vilken man kan förhindra att avverkningarna inriktas på områden som är värdefulla med avseende på skyddet. I förhållande till behovet är den dimensionering för tilläggsskyddet som arbetsgruppen föreslår och den finansiering som föreslås för detta utöver statens ramfinansieringsbeslut otillräcklig, särskilt om skyddet genomförs enligt de undre gränserna i den framförda finansieringsberäkningen.

För det andra är beredningsgruppens förslag vad gäller statens och kommunernas skogar klart otillräckliga. Gruppen visar ingen vilja eller beredvillighet att ta vara på möjligheterna och potentialen till skydd i statens och kommunernas skogar. De föreslagna åtgärderna stöder inte heller målet i Skogssektorns framtidsöversikt att inrikta åtgärderna i METSO på alla skogsägargrupperns marker.

Beredningsgruppen har inte förmått framföra något som skulle stöda kommunernas verksamhet för att skydda skogsnaturen. Gruppen hade till exempel till sitt förfogande den s.k. KommunMETSO-arbetsgruppens åtgärdsförslag (21.12.2006) för att främja skyddet av den biologiska mångfalden i friluft- och rekreationsskogar. De ignorerades dock i praktiken i sin helhet. Likaså ignorerades de åtgärdsrekommendationer för statens skogar som ingick i uppföljnings- och utvärderingsrapporten om METSOs försöksskede, trots att de enligt tillsättningsbrevet borde ha beaktats.

Statens skogar har flera styrkor jämfört med privatskogar vad gäller skyddet av den biologiska mångfalden. Deras fastighetsstruktur möjliggör en effektiv skyddsplanering och större områdeshelheter, och dessutom vore en koncentrerad av skyddsåtgärderna till miljöerna i de nuvarande skyddsområdena ekologiskt effektiv. Särskilt skyddet av moskogar med rötskadade träd, trädbevuxna myrar och de arter som är beroende av dem kunde främjas med åtgärder i statens skogar. Finlands naturskyddsförbund kom under beredningsgruppens arbete med flera förslag för utveckling av både nätverket av skyddsområden och naturvården i ekonomiskogarna på statens marker. Beredningsgruppens förslag för båda dessa delområden blev anspråkslösa, vilket kommer

att förhindra ett planerligt naturskydd på just de områden där de viktigaste artkoncentrationerna och de arter som nödvändigtvis kräver utvidgning finns.

Vidsträckta skyddsområdeshelheter som planerats utifrån ekologiska grunder har obestriddligen visat sig nödvändiga för att stoppa tillbakagången i skogsnaturen. Det ringa antalet av dessa har konstaterats vara en av de mest väsentliga bristerna i vårt nätverk av skyddsområden. Ett heltäckande nätverk av skyddsområden skulle väsentligt öka dess möjligheter att fungera även när klimatet blir varmare. Finlands naturskyddsförbund föreslog 31.10.2007 för beredningsgruppen att större skyddsområdeshelheter (35 hektar) skulle skapas i miljön i de nuvarande skyddskoncentrationerna på statens marker, men denna åtgärd godkändes inte i arbetsgruppen. Eftersom det är mycket besvärligt att skapa mer vidsträckta skyddsobjekt i METSO, kommer inte antalet större områden att öka om de åtgärder som beredningsgruppen föreslår godkänns.

Man kan konstatera att en aktiv ringaktning av möjligheterna att skydda skogarna i offentlig ägo som arbetsgruppens förslag innebär väsentligt sätter målen för skyddet av skogarnas biologiska mångfald på spel. Med skydd i skogsbolagens skogar, som bildar större helheter i jämförelse med privatskogar, kunde man ofta nå samma slags nytta som i statens skogar, men de har inte ålagts några speciella skyddsförpliktelser.

För det tredje är beredningsgruppens förslag för att förbättra kunskapen om var särskilt värdefulla skogsobjekt finns och vilken kvalitet de har otillräckliga. En förbättring av kunskapsunderlaget vore speciellt viktig om man vill inrikta åtgärderna för att skydda den biologiska mångfalden ekologiskt och ekonomiskt kostnadseffektivt. Detta skulle framför allt kräva precisionsutredningar skilt för varje livsmiljö, och en naturlig instans för att utföra dessa skulle vara Finlands miljöcentral.

För det fjärde bör man beakta att beredningsgruppen inte tagit ställning till behovet av ett lagstadgat skyddsprogram, trots att statsrådets beslut (23.10.2002) om ett försöksskede i METSO-planen förutsätter detta. I stället konstaterar beredningsgruppen att målen för den biologiska mångfalden kan nås på frivillig väg, eftersom det viktigaste i fråga om åtgärderna är att de accepteras i samhället. Även förhållandet mellan skogsägarnas lagstadgade åligganden och frivilliga åtgärder är oklart i handlingsplanen, eftersom man inte har tagit ställning i denna fråga.

Arbetsgruppen framför ett finansieringsbehov på cirka 500–800 miljoner euro för att med hjälp av handel med naturvärden utveckla skydds nätet. Arbetsgruppen har inte framfört någon exaktare fördelning av summan. Anslagen kan användas för både permanent och tidsbundet skydd. Anslagen bör öronmärkas i huvudsak för att skapa permanenta skyddsområden.

Beredningsgruppen borde under sitt arbete ha säkerställt planens finansieringsbas (den s.k. politiska acceptansen), och inte låta den enbart vara beroende av statens ram- och budgetprocesser. Hela förslaget som arbetsgruppen lägger fram får således formen av en programförklaring utan reell bas.

Helsingfors 7.1.2008

Harri Hölttä
Skogsexpert
Representant för Finlands naturskyddsförbund i beredningsgruppen för METSO II

WWF FINLANDS AVVIKANDE ÅSIKT

WWF Finland anser att handlingsplanen för skogsskyddet i Södra Finland (METSO II) är bristfällig vad beträffar åtgärderna i statens skogar. WWF föreslår att handlingsplanen METSO II kompletteras i detta avseende.

Enligt ekologiska forskningsdata och uppföljningen och utvärderingen av det s.k. försöksskedet i METSO borde skogsskyddet särskilt inriktas på områden som ligger i närheten av de nuvarande skyddsområdena och andra artkoncentrationer. I de statliga områden som klassificerats som ekonomiskogar, i områden som ligger nära de nuvarande skyddsområdena, uppskattas att det finns skogsobjekt som uppfyller de naturvetenskapliga urvalskriterier som ingår i handlingsplanen METSO på en sammanlagd areal av hela 50 000 hektar. Med hjälp av skydd av dessa objekt kunde man betydligt förbättra situationen i små skyddsområden och skyddsområden som till sin avgränsning är otillfredsställande.

Av de statliga ekonomiskogar som ingår i handlingsplanen METSO omfattas cirka 100 000 hektar av s.k. begränsad verksamhet. Hit hör bland annat landskapsområden, rekreationsskogar, skogar med miljövärden, utflyktsområden, områden där man ökar den biologiska mångfalden och en del av de ekologiska förbindelserna. Genom att utveckla skötsel- och avverkningsmetoderna i dessa skogar skulle man på ett betydande sätt kunna förbättra den biologiska mångfalden i skogarna i Södra Finland. Inom ramarna för det nuvarande användningsändamålet för områdena borde skogsförnyelsen – det vill säga årligen cirka 1–2 % av skogsarealen – i huvudsak ske med luck- och plockhuggning för att förbättra läget i fråga om den biologiska mångfalden i skogsnaturen. Dessa sätt att avverka ingår i den miljöguide som Skogsstyrelsen publicerade år 2004, och man har de senaste åren fått positiva erfarenheter av dem i statens skogar.

Europeiska unionen har satt som mål att stoppa utarmningen av den biologiska mångfalden i naturen senast år 2010. Målet i METSO II är att stoppa utarmningen av de skogliga naturtyperna och skogsarterna och att befästa den gynnsamma utvecklingen i fråga om naturens mångfald senast år 2016. WWF anser att de ovan beskrivna åtgärderna på statens marker för att skydda den biologiska mångfalden är nödvändiga för att de ovan nämnda internationella målen som gäller Finland samt våra nationella mål ska nås. Hela handlingsplanen METSO II kan genomföras planmässigt och i rask takt om åtgärder inriktas på statens skogar, eftersom dessa åtgärder kan genomföras omedelbart när planen börjar verkställas år 2008. Samtidigt ger staten en viktig signal till de övriga skogsägargrupperna om att erbjuda lämpliga objekt att skyddas med de metoder som ingår i handlingsplanen METSO II och som baserar sig på frivillighet.

Helsingfors 19.12.2007

Harri Karjalainen
skogschef
WWF Finland

AVVIKANDE ÅSIKT

Jag kan inte omfatta majoritetens sätt att dimensionera METSO II-programmets miniminivå direkt på basis av tidigare förslag gällande de ekonomiska ramarna för statsbudgeten. Min bedömning är, att finansieringen för inrättande av nya skyddsområden av andra än statens ekonomiskogar (åtgärd 3) borde vara minst 640 miljoner euro under programperioden, vilket i tabell 1 skulle motsvaras av en miniminivå på ca 115 000 hektar permanenta och tidsbundna skyddsområden. Därtill borde minst 50 000 hektar av statens ekonomiskogar i de nuvarande skyddsområdenas omgivning skyddas.

18.12.2007

Bernt Nordman
Natur och Miljös representant i METSO II

21.12.2007

Klarläggande uttalande om slutrapporten om handlingsplanen METSO II

Skogsindustrin rf har aktivt deltagit i utformningen av METSO-planen och har stött de försök som genomförts ända från processens början. Principerna i METSO, det vill säga tillvägagångssätten som grundar sig på frivillighet från skogsägarnas sida, utredningen av skyddsvärdena på de befintliga skyddsområdena och ökningen av dem med specialåtgärder samt utvecklingen av naturvården i ekonomiskogar med innovativa samarbetsprojekt, har enligt industrins mening varit en bra och fruktbar utgångspunkt.

Skogsindustrin vill delta i ett på METSOs principer baserat utvecklande av den biologiska mångfalden i Södra Finlands skogar både som virkesköpare och som skogsägare. Under försöksperioden av METSO har också dessa åtgärder frivilligt börjat vidtas.

Som ett klarläggande uttalande om slutrapporten om METSO II-planen konstaterar Skogsindustrin rf följande:

1 De naturvetenskapliga urvalskriterierna

Den nya METSO-planens mest kritiska punkter utgörs av de för omfattande naturvetenskapliga urvalskriterierna.

I arbetsgruppen motiverades de omfattande naturvetenskapliga urvalskriterierna med att det är frivilligt att delta i handlingsplanen. De omfattande kriterierna möjliggör ett större utbud av METSO-objekt, men beslutet om att erbjuda objekt tas dock alltid av skogsägaren.

I METSO II-arbetsgruppen konstaterades att urvalskriterierna inte får vara bestämmande och normativa. I rapporten konstateras bl.a.: "Arbetsgruppen anser att de naturvetenskapliga kriterierna tagits fram för att stödja beslut som fattas för tryggheten av mångfalden både i skyddsområden och i ekonomiskogar, men att de inte är avsedda att tillämpas som strikta regler." För att undvika eventuella konflikter önskar Skogsindustrin att detta tydligt skrivs in i statsrådets beslut. Det är viktigt att alla aktörer förbinder sig till METSO-kommissionens beslut och de diskussioner som fördes i arbetsgruppen. I dessa diskussioner fastslogs urvalskriteriernas styrande inverkan vid val av objekt och den för acceptansen av planen viktiga frivillighet för skogsägarna att själva besluta om de vill erbjuda sina marker.

Urvalskriterierna får inte bli ett hinder för hållbart skogsbruk. Denna princip är viktig för att METSO och frågorna som gäller biologisk mångfald ska upplevas som positiva bland skogsägarna även framöver och planen inte ska uppfattas som konfliktskapande.

2 Naturvården i ekonomiskogar

Naturvård i ekonomiskogar är en central och kostnadseffektiv metod vid skyddet av den biologiska mångfalden i Södra Finlands skogar. Utvecklingen av naturvården i ekonomiskogar bör fortsätta i METSO-handlingsplanen på ett innovativt sätt och man borde fästa särskild uppmärksamhet vid denna i alla ägargrupperns skogar. Alla grupper av skogsägare borde ha lika möjligheter att få stöd för naturvård i ekonomiskogar.

METSO-planen bör sporra skogsägare till att använda metoder för naturvård som en del av ett modernt, hållbart skogsbruk. På det viset kan skyddet av den biologiska mångfalden i naturen ske i ett sammanhang som är naturligt och okontroversiellt för skogsägarna.

Forskningsresultat och praktisk erfarenhet talar för att naturvården i ekonomiskogar har en stor betydelse bl.a. vid skyddet av de levande organismer som är beroende av rötskadade träd och vid skyddet av arter som är specialiserade på olika livsmiljöer. Till exempel olika typer av sparträd i kombination med hyggesbränning på lämpliga ställen har visat sig vara effektiva metoder.

Möjligheten för ekonomiskogsmiljön att bevara den biologiska mångfalden på såväl kort som lång sikt bör beaktas i METSO-planen.

3 Arbetsgrupperna som ska bildas

Man bör fästa särskild uppmärksamhet vid sammansättningen av arbetsgrupperna som ska bildas, eftersom den är avgörande för om man i praktiken kommer att lyckas genomföra planen.

Till arbetsgruppen Naturvetenskapliga urvalskriterier bör personer sakkunniga i biodiversitet och praktiskt skogsbruk utses. Till arbetsgruppens ansvarsområde bör också höras testning av om urvalskriterierna fungerar och lämpar sig i praktiken.

Den arbetsgrupp som följer upp planen ska arbeta så att den positiva hållningen till METSO-planen bibehålls i alla intressentgrupper under hela den tid som planen genomförs. Detta förutsätter bland annat att man tar tag i problem och löser dem genast när de uppkommer.

4 Frivilligheten och den positiva inställningen till skyddet av den biologiska mångfalden

Det är viktigt att principen om frivillighet bibehålls under hela den tid som planen genomförs. På det sättet förblir aktörernas inställning till att bevara och öka den biologiska mångfalden positiv och kan till och med bli positivare. Genomförandet av planen bör för sin del främja de positiva erfarenheterna av naturvård och den allmänna acceptansen vad gäller skyddet av den biologiska mångfalden i skogsnatur.

Skogsindustrin förbinder sig för egen del till att informera om principerna i METSO och om frågor som gäller den biologiska mångfalden i skogsnatur på sina egna interna utbildningsdagar, i sina kontakter med skogsägare samt bl.a. i de egna kundtidningarna.

Anders Portin
Direktör
Skogsindustrin rf